

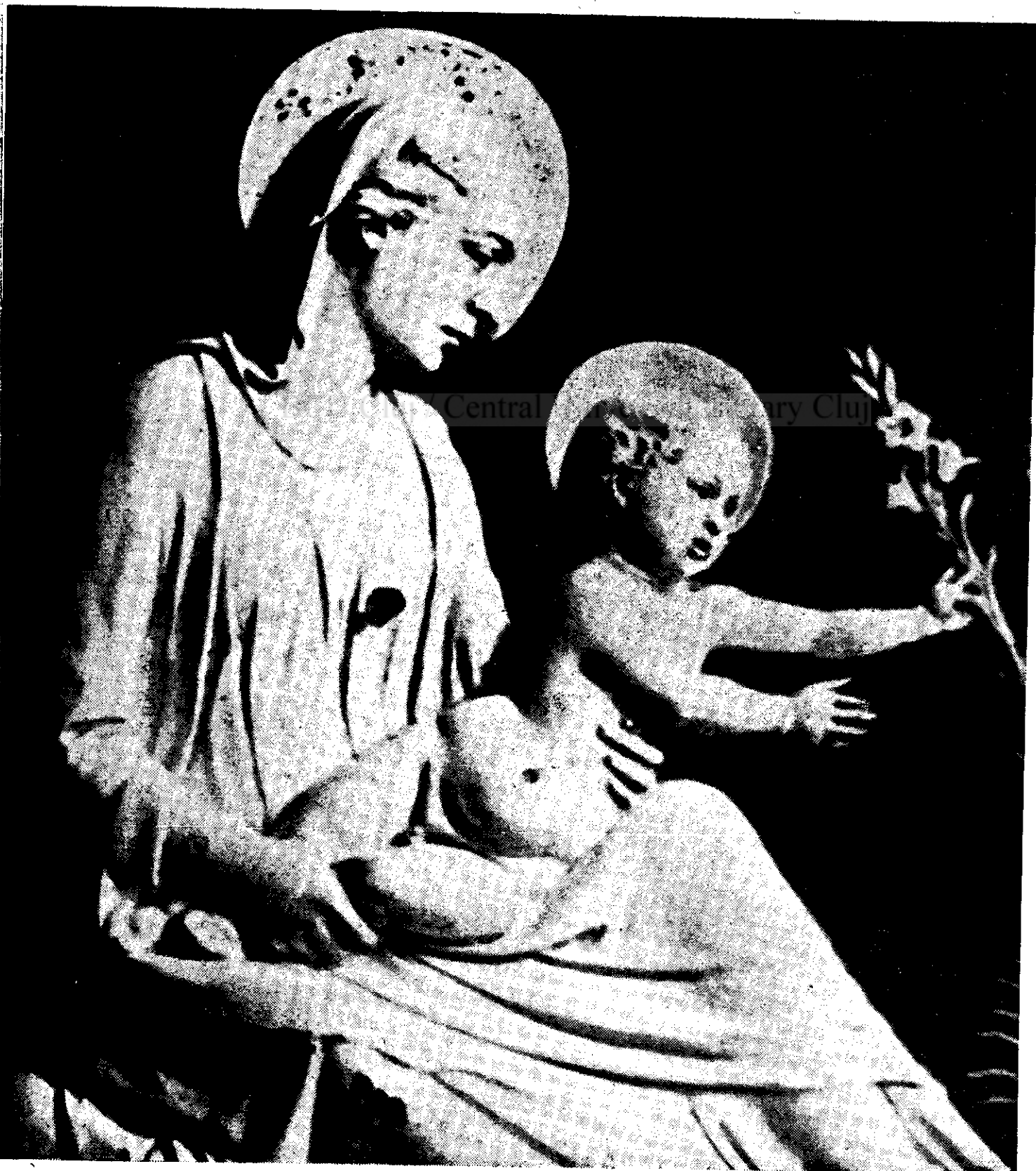
Universul

Anul XLV Nr. 52

22 Decembrie 1929

5 Lei

literar

LUCA DELLA ROBBIA: Madona și Pruncul

ISTORICUL SĂRBĂTORII CRĂCIUNULUI

de EM. ELEFTERESCU

În primele timpuri ale Creștinismului, sărbătorile religioase nu era atât de lămurite și de precis fixate, ca în zilele noastre.

Cărțile vechi stabilesc că la sfârșitul lunii Decembrie, se serbau Saturnaliile romane, ziua lui Mithra, (al cărui cult venise la Roma din Persia) și Nașterea lui Iisus.

Contopirea Saturnaliilor cu ziua lui Mithra, era cu atât mai naturală să se producă, cu cât cele două serbări erau concomitente ca dată și ambele constau în ospățuri îmbelșugate și băutură nu prea cu măsură.

Adeseori, atât Saturnaliile cât și ziua lui Mithra, au fost citate ca exemplu de îmbuibare a stomacului și de desfrâu.

MONOTEISMUL CREȘTIN ȘI PANTEISMUL PAGAN

Găsim scris că ultima zi a Saturnaliilor, 24 Decembrie, fiind ziua cea mai scurtă, se numea „dies brumalis”, iar în ziua următoare era sărbătoarea „renașterii soarelui” sau a Soarelui neînvingător, sărbătoare numită „dies natalis” sau „dies solis invicti”.

Lumea veche, în dorința de a opune monoteismului creștin o doctrină tot atât de impunătoare și de serioasă, concentra în aceste sărbători de iarnă cultul soarelui într-un fel de panteism unitar.

Pentru creștinii din acea epocă, soarele, adorat de toată lumea ca izvor de viață și de energie, nu putea fi altul decât Iisus, care avea să arunce asupra Pământului o nouă lumină, plină de strălucire și de binefaceri.

Observațiunea Sfântului Ioan Gură-de-Aur, în această privință, este foarte interesantă. El spune: „Păgânii și creștinii aveau o sărbătoare care coincide. Ei o serbau în același timp, însă concepeau rostul ei în mod cu totul deosebit.”

CRĂCIUNUL NU S'A SERBAT TOTDEAUNA LA 25 DECEMBRIE

Multă vreme, aproape două secole, nu s'a știut precis în lumea creștină dacă Crăciunul, sau Nașterea Domnului, se cuvine să fie serbat la 25 Decembrie sau la 6 Ianuarie.

În anul 350, Episcopul Julian, — spre a dovedi că data cea bună este 25 Decembrie, puse să se caute în arhive date sigure asupra recensământului făcut în timpul lui August și voi să stabilească din ce pricini Fecioara Maria fusese silită să fugă la Bethlehem.

Pe această cale s'a aflat adevărata zi a Nașterii lui Iisus, care e 25 Decembrie.

Cu toate aceste elemente precise furnizate de cercetarea întreprinsă din ordinul Episcopului Julian, multe din Comunitățile creștine continuau să sărbătorească Crăciunul la alte date, serbând, unii de exemplu, Nașterea și Botezul la 6 Ianuarie, alții Nașterea la 25 Decembrie și Botezul la 6 Ianuarie, iar alții și Nașterea și Botezul la 25 Decembrie.

IMPĂRATUL JUSTINIAN ȘI DATA NAȘTERII DOMNULUI

Împăratul Justinian, rugat de episcopi și de mulțimea credincioșilor creștini, a

ținut să pună rânduială în chestiunea sărbătoririi Crăciunului.

De aceea, după ce ordonă să se facă nouă cercetări ale textelor vechi și ale documentelor martirii, dădu, în anul 550, un edict, stabilind data de 25 Decembrie ca

zi a Nașterii lui Iisus, iar ziua de 6 Ianuarie ca zi a Botezului.

În urma acestei hotărâri, Crăciunul a rămas definitiv fixat pentru ziua de 25 Decembrie, așa cum se serbează și azi.

LEGENDA CELOR TREI CRAI DELA RĂSĂRIT

Magii alcătuiau, în trecut, în lumea Orientului, o clasă aparte, considerată drept castă de oameni învățați și, — prin aceasta, — privilegiați, în sarcina cărora cădea exercițiul ceremoniilor și al datinelor religioase. Perșii și Mezii sunt cele dintâi popoare care au avut clasa Magilor.

CEL DINTĂI MAG, ZOROASTRU

Inclinația populară spre superstiție și marea credulitate a maselor făceau ca Magii să se bucure de un prestigiu special, exercitând o mare influență nu numai asupra poporului, dar și a conducătorilor, cari-i consultau adeseori.

Numelă celui dintâi Mag îl întâlnim în nordul Mediei, cu 600 ani înainte de Iisus, adică pe timpul profetului Ieremia.

Acest prim mag este Zoroastru și e considerat ca reformator al religiei Mezilor și întemeietor al castei, prin scrierea sa „Zend-Avesta” sau „Cuvântul cel viu”.

Adversar al corupției și al decăderii morale care pusese stăpânire pe conducătorii din acea vreme, Zoroastru a avut un mare răsunet, învățăturile lui pătrunzând la Perși și la alte popoare vecine.

În orânduirea făcută de Zoroastru era prevăzută o ierarhie pe trei clase: *herbet*, sau discipol; *mobed*, sau maestru, și *destur-mobed*, sau maestru desăvârșit.

În anul 588 înainte de Iisus, Cirus, regele Perșilor, a declarat religia Mezilor ca religie de stat, și s'a înconjurat de Magi, din cari a făcut sfătuitori ai săi și învățători ai copiilor din familia regală. Magii erau consultați în toate chestiunile de stat. Organizarea lor, în acea epocă, prevedea mai multe clase, după îndeletniciri, și anume: explicatorii scrierilor sfinte și ai imaginilor; astronomii sau cititorii în stele; naturaliștii și vrăjitorii; prezicătorii viitorului și ai nașterilor copiilor supranaturali.

Mai târziu, când instituția a trecut și la poporul chaldeean, Magii au fost desemnați prin numele general de Chaldei.

DESPRE MAGIA ALBĂ ȘI MAGIA NEAGRĂ

Iar în epoca mai apropiată de noi, numele de Magi s'a dat și se dă acelor cari se ocupă de practicile oculte, făcând ceea ce se numește magie. Magia, la rândul ei, este împărțită în două: *Magia albă*, constând în invocarea spiritelor bune, și *Magia neagră*, bazată pe invocarea spiritelor rele.

În legătură cu Nașterea Mântuitoru-

lui, Evangheliștii menționează că Magii, văzând că a apărut un astru excepțional, au înțeles că s'a născut Regele Regilor și împăratul împăraților, și au pornit să-l găsească și să-i se închine.

Despre acest astru, Sf. Ignatie, Episcop al Antiochiei și discipol al sfântului Ioan Evanghelistul, spune:

„Se arată, în acea vreme, pe cer, o stea care în strălucire întrecea toate stelele ce se mai văzuseră, și lumina ei nu se putea descrie, iar ivirea ei a pricinuit mare și nepusă uimire...”

CE SPUNE BĂTRÂNUL ERODOT DESPRE MAGI

Erodot vorbește și el despre Magi, ca despre niște bărbați distinși, arătând că ei se ocupau în genere cu științele profane și sacre, nelipsind din îndeletnicirile lor studiul stelelor, care-i ajuta să prevadă marile evenimente sociale. Prin extensiune, Magii începură mai târziu să ghicească viitorul prin cercetarea măruntărilor pasărilor și ale animalelor aduse pentru sacrificare, ori prin interpretarea viselelor.

În această privință, ei făceau același lucru ca și Augurii romanilor, ei însăși socotiți ca oameni învățați și înzestrați cu puteri supra naturale, dobândite prin cunoașterea legilor tainice ale vieții și ale morții.

Despre magi se credea că au puterea de a face ca spiritele superioare să se supună voinții lor, adicănd, — prin poruncile lor și prin formulele misterioase pe cari le cunoșteau, — spiritele bune și geniele rele.

EXODUL ȘI FAPTELE APOSTOLILOR DESPRE „CEI TREI CRAI”

În Exod, la cap. VI, versetul 11, găsim scris că Faraon chemă la curtea sa pe Magi, să stea de vorbă cu Moisi și să-i arate puterea pe care o au.

La minunile pe cari Moisi le făcu în fața Faraonului, Magii răspunseră și ei cu minuni, prefăcând imediat în șerpi toiagele pe cari le purta în mână.

Faptele Apostolilor, cap. VIII, versetele 9-12, menționează puterea pe care o avea un mare fermecător Simon Magul, care, pe lângă asemenea însușiri, o avea și pe aceea de a fi serios cercetător al științelor naturale.

Numele lui Simon Magul este legat de cea dintâi încercare pe care a făcut omul de a se înălța de pe pământ cu mijloace mecanice, astfel că acest vrăjitor este un precursor al aviației de astăzi...

DESPRE MILENARA DATINĂ A POMULUI DE CRĂCIUN

E multă vreme de când obiceiul Pomului de Crăciun s'a înrădăcinat serios și la noi, fiind adoptat de foarte multe amilii. Lumea creștină catolică l-a adoptat însă mai de mult; după cum românul nu poate concepe Paștile fără ouă roșii, asemenea, încă din vechime, catolicii legau pomul de sărbătoarea Crăciunului.

Astăzi, Pomul de Crăciun strălucește n nenumărate case, și la noi, cu ocaziunea serbării Nașterii Mântuitorului Iisus.

PALMIERUL FERICIRII LA VECHII EGIPTENI

Cercetători serioși au stabilit că, tradiția acestui pom, departe de a fi de origine germanică, cum își închipuiesc unii, datează încă din epoca dinaintea creștinismului. Vechii Egipteni aveau o sărbătoare în care, la miez de noapte, aduceau în casă un palmier tânăr, pom pe trunchiul căruia în fiecare ună crește o creangă nouă. Când palmierul are 12 crengi, adică vârsta de un an, are o înfățișare foarte frumoasă.

Atunci când el capătă cele 12 crengi, când anul era încheiat, toată lumea din casă participa la o mare serbare, invocându-se zeii și rugându-i ca anul ce urma să fie un an mai bun și mai fericit.

Acest obicei a trecut, în forme deoebite, și la unele din popoarele învecinate, păstrându-se în decursul veacurilor și ajungând până la creștini.

Astfel, credința că datina pomului de Crăciun ar fi de origine germană, este pu totul falsă.

Lumea veche latină a primit această frumoasă serbare, fixată în mijlocul iernii, și a păstrat-o, ea menținându-se și la popoarele de origine romană

VECHIA ROMĂ ȘI „POMUL NOROCULUI”

Vechia Romă și toată lumea latină, până pe țărmul Mediteranei, în Africa, avea obiceiul ca, în ajunul anului nou, să așeze în casă o masă bogat împodobită

și plină de toate bunătățile, masă numită „tabula fortunae”, ca o veste de belsugului ce urmează să se simtă în acea casă.

Vegetația avea totdeauna rolul de a înfrumuseța masa, și în acest scop se aducea verdeța.

Explicația verdeței mai este și alta: Femeile romane, ca și femeile vechilor germani, aveau obiceiul de a ghici viitorul, după numărul și poziția frunzelor de pe crengi.

Dacă egiptenii aveau ca „pom al norocului” palmierul, locuitorii Romei aveau laurul și măslinul, cari jucau un mare rol. Ele erau aduse din pădure și, cu verdețea și mirosul lor împodobeau și înveseleau casa în „Seara Sfântă”.

O TRADIȚIE PĂGANĂ, ADOPTATA DE CREȘTINISM

Ramurile din „pomul norocului” s'au transmis din generație în generație, din lumea păgână, până la creștini, fapt care a și făcut ca, în primele timpuri, frumusețea bisericii creștine să le socotească drept un obicei care trebuie nimicit.

Sinodul al VII-lea ecumenic orândui chiar pedepse împotriva celor ce păcătuiau prin păstrarea acestei datini păgâne, dar mulți din credincioși nu voiau să se lăpede de ea, ci o legară strâns, încadrând-o în sărbătorile creștine de iarnă.

Cum cea mai importantă din aceste serbări este Nașterea lui Iisus, datina pomului fu strâns legată de Crăciun și prelungită până la sfârșitul anului, pomul norocului urmând să vestească începerea unui nou an, mai fericit și mai bun decât cel ce se dusese.

NOAPTEA CRĂCIUNULUI, NOAPTE MIRACULOASĂ

Încă din primele timpuri ale Crăciunului, noaptea Nașterii Domnului e socotită ca noapte miraculoasă, în cursul ei întâmplându-se numeroase minuni.

În această noapte se și răsădesc plante și ramuri de pomi cari, înverzind peste an, vor aduce binecuvântare în casa unde se găsec.

Până în ziua de azi, la multe popoare, și chiar la poporul nostru, există credința că la ora 12, în noaptea Crăciunului, oamenii buni aud cântând corurile de îngeri cari, la Nașterea lui Iisus, au cântat: „Slavă lui Dumnezeu, în ceruri, și între oameni bună învoire!”

Poporul crede totodată că în această Noapte Sfântă, Dumnezeu trimete binecuvântarea Sa copiilor și face să înverzească, pentru anul ce va începe, pomi și toate răsădirile cari vor înveseli și vor hrăni pe oameni anul următor.

Frumoasa și mișcătoarea datină a pomului de Crăciun este în cinste și la noi, românii.

Pe lângă meritul de a împodobi și de a înveseli casele, ea are și meritul de a constitui o dovadă în plus a latinității noastre.

EM. ELEFTERESCU

CINE ERAU ȘI DE UNDE VENEAU „CEI TREI CRAI DELA RĂSĂRIT”

Sfânta Scirptură nu ne arată precis care era țara de origine a „Celor trei Crai dela Răsărit”, plecați la drum să se incline Marelui Împărat nou născut.

Unii înclină să creadă că patria lor ar fi fost Babilonia, fiindcă în acea epocă babilonienii cultivau astrologia, și fiindcă în religia babiloniană s'a păstrat credința despre vestirea Nașterii lui Mesia printr'o stea.

Profetul care anunțase cu mult înainte acest eveniment se numea Bilian, și trăise în vecinătatea Eufratului, deci în Babilonia.

Sfinții Vasile cel Mare și Ioan Gură-de-Aur afirmă că patria celor trei Magi este Persia, iar Sf. Iustin Măntuitorul, mort în anul 166, Sf. Tertulian, mort în anul 240, și Sf. Ciprian, mort în anul 258, cred că Magii au venit din Arabia. Părerea acestora pare să fie mai apropiată de adevăr, întâi avându-se în vedere vechimea și seriozitatea mărturiei și al doilea, avându-se în vedere că lucrurile aduse de Magii veniți la închinare se găseau atunci numai în Arabia.

Despre numele celor trei magi, — Gas-

par Melchior și Baltazar, — găsim cea mai veche mențiune într'o lucrare a învățatului Bada-cel-Venerabil, mort în anul 735.

În „Mimele” Bisericii noastre pe luna Decembrie se găsec menționați, de mai multe ori, Magii, precizându-se că „cei trei înși au pornit dela Răsărit, mergând după stea, închinându-se lui Hristos și aducându-I daruri aur, smirnă și tămăie”.

Alte scrieri îi arată ca fiind „trei mari învățați de la Persida”, iar în altele îi vedem pomeniți ca „mult înțelepți și citori în stele, veniți din pământul Chaldeei”.

Călugării catolici, către anul 740, au afirmat că numele „celor trei” nu sunt cele știute, și că ei s'ar fi numit Magalachi, Galgalatu și Sanchedin. Iar mai târziu, în anul 1106, Petru Comestor arată că a descoperit corpurile celor trei Magi, ajunse în anul 1162 în păstrarea Mitropoliei de Colonia, pe vremea lui Rainold.

Cei trei ar fi fost unul rege al Persiei, altul al Nubiei, iar celălalt al Sabei.

EM. ELEFTERESCU

P O E Z I E

SPRE BETLEEM...

*Se duce încărcată caravana
Cu aur, mirodenii, stofe rare,
Spre iesile din Betleem, în care
Zâmbește pruncul așteptând prigoana...*

*Se duce'ncet, știind ce țintă are,
Prin dune de nisip tăind savana;
Pe cer, amurguri sângeră ca rana
Roșind imensitățile barbare.*

*O văd, prin vis, cum trece legănată:
Așa pornit-a inima-mi hogată
Cu daruri scumpe și avânturi sfinte.*

*Sub steaua blondă, palidă și rece..
Și'n noaptea vastă, printre vechi morminte.
Șacalii urlă, — caravana trece!*

MIRCEA DEM. RADULESCU

SONETUL UNEI HRUBE

Hrubă întunecată și murdară
Culcuș de cerșetori, schilozi și hoți
Răsufllul tău ca dintr'un smârc îl scoți
La cei ce-ți calcă pragu'ntâia oară.

Ți-a putrezit pământul de trei coți
Cu mușegai în bârne și pe scară —
Și 'n sânul tău loc bun își mai aflară
Păianjeni, molii și gândacii toți.

Dar iată, dintr'o urmă de tufari,
Pom înflorit, vărsat în noi vlăstari
Pe ușă parcă-ar vrea ca să-ți pătrunză.

Își pune ceru 'n ramurile-i mari,
Smarald și Soare'n floarea lui și'n frunză,
Ca ochiu 'ntunecat să-ți ascunză!

G. TALAZ

BCU Cluj / Central S O M N Library Cluj

Un șarm umbrat...
Crepusul infinit
își cerne serumul...
— Și ape line
mă iau, blajine,
și cald mă scaldă
undire caldă..

Năluci plutesc ca fumul,
alunecă 'n convoiu
himeric...
Atingeri moi
de buze fine
simt că 'mi sărută pleoapele...

Fugit din mine,
sunt: pace și 'ntunerec...
— Și apele
mă duc..

Abise
revarsă-azur
mat înstelat
de vise —
Decoruri înfloresc...
Vagi umbre 'n jur
se 'nlănțuie
și dănțuie
grotesc...

...Lumi se urzesc
— și se destramă..

Cernite flămuri cheamă.
Timide adieri aduc
parfum de moarte —
Respiră beznă valurile...
Fug malurile
departe, mai departe...
...Și apele
mă duc..

GEORGE VOEVIDCA

MONOTONIE

Pe stradă luciul apei oglindește aburit tăcere
Impinsă 'n case prin șivoaie de penumbră.
Arar, tic-tacul surd și regulat de ploaie sumbră
Cădelnițează ruginit amurgul serii cu putere.

Deși trecută 'n amintire stai întoarsă
Și-mi câuși din lied-urile tainice de-odinioară
Iar eu cuprins de-acelaș negrăit mister, ca 'ntâia oară
Îți strâng în încăpere mută, fluturare ștearsă.

NUMA CARTIANU

TOAMNA

Una după alta zilele se scurg
Ingropând în ele gândurile mele.
Cârduri de cocoare tremură 'n amurg —
Gândurile mele, lin, se duc cu ele.

Una după alta zilele se scurg..

Sboară 'n aer, moarte, frunze ruginite
Dorurile mele 's doruri rătăcite...
Bate vântul toamnei, rece, de departe.
Frunze ruginate sboară 'n aer, moarte.

Neînțeles de nimeni mă strecor ușor
Și mă duc cu dorul pe alei deșarte..

GEORGE NEGREA

CRĂCIUNUL DIN 1917

de I. C. VISSARION

Trăim zile fără de sărbători. Clopotele
a mai sună la biserică, fiindcă au fost...
chiziționate de nemți. Ne-a spus Bul-
boacă, jandarmul ungar, că le vor turna
a țevi de tunuri și ca ghiulele...

„Acum fierul e mai de preț ca aurul!”
oacă de fier, mi se pare făcută dintr'o
che și nă de căruță, căci are mai multe
luri pe ea, e curbă și tocită, a rămas
î mai sune singură chemarea la bise-
că, pentru ziua de azi: Nașterea Dem-
ului!... E soare afară, iar pământul e
în de praf. N'a nins zăpadă nici de
răciunul nostru, căci cel poruncă de
Lachensen, de acum 13 zile nu l-a serbat
ei popa, care s'a făcut bolnav de moar-
Lumea umblă în „cipici”, niste pan-
fi făcuți din pălării vechi, ori din pe-
ce de postav. Toți suntem trisți, iar cei
ai mulți n'avem porci de crăciun, n'a
au luat Nemții de crăciunul lor!...

Eu am avut o purcea, dar simțind c'o
î strângă porcii, am tăiat-o re furși
că din Noembrie. Când au sosit cu că-
ța și la mine și au tras la cotet să ia
reul, n'au găsit nimic.

— Aaa... dracu tu... rumeniși hoț...
de-i porc?... începă neamțul către
ine.

— Ce porc? întrebă eu prosteste.

— Porcul tău gras?...

— Nix porc gras la mine!...

— Dracu... hoț...

Și scoate un carnet și mă întrebă cum
î cheamă...

— Iancu Vissarion...

— Ulte scris... primar... ai porc gras...
de-c?

— Minte primarul n'am avut...

— Ba minți tu... nu ți-e rușine să mă
ci mîncinos?... Tu dascăl, care înveți
pîi carte să spui minciun?... se resti
Jancu lui Costache la mine...

Neamțul se sculă rosu dela ușa cotei,
lui și mă măsură cu ochii...

— Kinderii primanele... Kinderii... Dum-
lor... n'au conii... Kinderii...

Ungurul — alt jandarm bar nu Bul-
boacă — trase vergeaua pușci.

— Her!... Her!... și-î arătați neamțului
ungur.

Neamțul se resti pe Ungur și plecară
d cum veniseră.

Redeam c'am scăpat numai cu atât.

Primarul însă vrea să mă lucreze. Eri
aiunul Crăciunului, pesemne ca să
mi tenească sărbătoarea, am fost
mat la primărie. Acolo Bulboacă, sta
masa primărească, cu pușca rezervată
margină mesei, funa și râdea cu
marul.

— Ha... dascăl!... profesorul...

— Bună ziua, zisei eu.

— Ai bani ori mergi cu mine? mă n.
Mă el în loc de răspuns la „bună ziua”
a.

— Bani!? Vai de mine... Știi că leafă
mi dă nimeni... De unde?... Grăul s'a
biziționat... Ce să vîrd?... Porumbul
s'a făcut... pe ca bani?

— Atunci mergi la pușcarie... Ești a-
dat 100 de lei... pentrucă ai sustras
porc dela richiziție... Noi contasem
300.000 de norci pentru Puterile Cen-
le... și voi v'ajă sustras...

— Deceai atunci sosi și fina Neaga, a.
a de un politist... d'ai nostri... Tăiașe
a porcul pe furis și fusese părătă de
său c'a avut porc și l-a... topit!

— Ei femeie... de ce ai tăiat porc?

— D'ar 'ar Dumnezeu să s'aleagă
tu...

— Hait! Hait!... mergi!... Nu venit aici
să blestem!... Scoate o sută de lei min-
tenași!... Amenda, pentru porc...

Se sculă înalt și crunt spre ea.

Fina Neaga se stărce spre ușă.

— Scoate!... N'ai spus polițist pentru
ce chemat aici?... Basamega!...

— Da, da... am spus... dar de... și el
înălță din umeri, că așa e femeia.

— Bărbatul ei e în război!...

— Aa!... luptă contra Puterilor Cen-
trale!...

Fina Neaga scoase o hârtie de-o sută
de lei și încet s'apropie de masă. O puse
pe un colț...

— Lina Lisaveti m'a părăt!...

— Ha fratele tău...

— D'ar 'ar...

— Marș afară!...

Scosei și eu o sută de lei, căci polițis-
tul îmi spusese și mie pentruce sunt che-
mat. Pusei hârtia pe masă...

— Marș și tu!... se resti Bulboacă.

— Chitanța? întrebă eu.

— Nu se dă chitanță... la noi nu se
fură bani Statului!...

Salutul din cap și plecă!

Azi facem și noi Crăciunul cu carne a
fumată.

Lina Lisaveti — adică a Tați Lisaveti,
cumnata hunicului — s'a lăudat că o să
aducă pe Bulboacă să ne ia untura... Că
de-o găsi copii plini de untură pe la
gură, o să scoțoască și o să ia tot...

Cred, fata asta, adică fostă fată până
mai înainte de ocupație, e de-o răutate
grozavă. Fîre de femeie publică: minte
fără rușine, cu îndrăzneală și de față
fură de svântă, părăște, se dă, oricui pe
bani...

I-am spus nevastă că să-mi dea voe să
mă-o fac amantă...

— Asta nu!... Asta nu!

— Alfel... ne persecută rău!

— Ești obrăznic și păcătos!... Te opă-
resc cu apă fiartă!

— Mă gândii că nevasta avea dreptate
și că s'ar putea chiar să mă opărească...
Femeile obișnuite să opărească pul de
găină tăiați, socotesc că nu e mare faptă
a opări și pe bărbați, când sare gardul
la vecin!...

Auzii căini dându-se... Mă uitai pe o-
chiul de geam din fundul casei...

— Bulboacă!...

Farfuriile cu bucăți ajung sub pat.
Copiii se miră...

— Intră tu Voltainică sub pat de le
păzește de pisică.

Copilul intră.

— Dar să nu mănânci bucățile! îi re-
comandă Lenuța.

Garibaldi, mic și lacom, intră și el
după frați-său.

Jandarmul se duse însă la Sanda, ne-
vasta lui Iorgu, fiul tați Lisaveti.

— Să mîncăm repede...

Scoaserăm furturile și cu ochii pe
geam, mîncarăm lupește.

Auzirăm chiote.

— Le bate?...

Văzurăm că ele: Sanda și cu Lina
chiuiău ca la nuntă cu Bulboacă de gât
și arătau spre casa mea.

Jandarmul, umflat de îngâmfare, pri-
via crunt și da din cap...

Ghiorghita se uita și ea...

— Uite-le... ne părăsc.

— Vremea... femeii publice... vremea
punșășilor... Vremea călharilor... Gunoa-
iele dela fund le-au ridicat d'asupra vol-
borile războiului!...

— A ajuns desu cap și buricu păcă-
lab!...

— Ai văzut tu cât adevăr adevărat și
veșnic curinde zicătoarea asta percoasă?
— Ah! Ah!

Jandarmul plecă pe uliță înspre mine.

— Vine!... zise Ghiorghita.

Tăcu! Trecu spre Safta... Un căine
scăpat sări gardul în uliță. Puse pușca
la ochi și-l trăsni de n'a zis nici cau...

— Căinele!... ne-a mușcat căinele!...

— Bine dete!... strasnic ochitor!...

Stătu în loc crunt uitându-se spre casă.

— Nu ești afară, că trage și n tine!

Scoase carnetu și insermă ceva.

— Ne-a amendat!... se vîită nevasta.

Trecu spre Safta, se plimbă pe bătă-
tură. Nici dela ea nu ești n'meni. Se n-
toarse îndărăt și intră iar la Sanda.

Nu eșirăm din casă până pe seară,
când văzurăm că plecă el. Trecură câte-
va minute cât ar fi ajuns el la primă-
rie...

Sosi Costea... polițistul...

— Te cheamă la primărie?

— Cine?

— Bulboacă.

Nevasta începu să tremure.

— Ei, ce vrei?... tacii... Du-te Costeo
înainte, că viu.

— A zis să mergi cu mine.

— Să-ți fie rușine. Pleacă!... Sunt în
vățătorul Satului.

Costea plecă.

Luai o haină veche pe mine, o sută de
lei în buzunar și plecai. Safta era la puț,
adică Lina Lisaveti, căci numele ei era
Safta, dar și-l schimbăse ea în Lina, in-
demn psihologic al noiei profesiuni pu-
blice.

Îi zâmbii și-o ataca!

— Cât ești tu de frumoasă și eu n'am
indrăsnit nici să-ți fac cu ochiul!... Și
de frumusețea ta să aiă parte alții de
nu știu unde...

— Dacă te-ai ținut mare!

— Eu?... D'ai ști tu cât de dragă
mi ești!...

— Îți împușcă căinele...

— O javră!... L-ași fi împușcat și eu
d'ac'ași fi avut cu ce...

— Te cheamă la primărie...

— Vrea să-mi spuie probabil ceva... Dar
lasă asta... vreau și eu să stăm mai mult
de vorbă...

— Unde?

— Nu știu...

— Vino la noi... d'aseară... și... nu te
mai duce la primărie...

— Se poate!?

— Mă duc eu și te scap... Te-a amen-
dat c'o sută de lei, fiindcă ai ținut căi-
nele slobod... Nu te mai du, că mă duc
eu...

— Bine, dacă vrei, fă-o... dar d'aseară
viu — dacă n'or veni ei... ungurii...

— Ce zor ai?

— Se poate!... Geloși... îmi fac mai
rău...

— Așa e!...

— Mă întorc îndărăt Lina neică Lină?

— Du-te acasă, că eu acolo plecasem,
vream să-ți văz pățul...

— Tocmai tu, tocmai tu!... Pe cine iu-
hesc cu foc, să-și bată de mine joc!...

— Te ținai mare...

— Părerere...

— Du-te acasă... Plecă pe fuga. Venii
îndărăt.

— Nu te-ai mai dus?

— Trimesei pe... Lina!

— Ești nebun?...

T Â L C U L

INSEMNĂRI

de I. AGARBICEANU

Peste zi nu mă urnii din grădina părintească. Mă oprisem înaintea trunchiului negru, putred, ce mai rămăsese din nucul cel bătrân. L-am atins cu mâna și sub degetele mele țesătura lui moartă se măcina, curgea într-o pulbere gălbue. Și mi păru deodată că văd cenușa în care se va schimba, nu peste mult, trupul meu în sânul pământului. Mă depărtați scârbit, cu sufletul plin de-o apă amară, și mi întinsei oasele bătrâne pe pajiștea de sub mărul cel domnesc. O-bida din suflet lucepu să mă îneca, și în răstimpuri deschideam gura după aer.

„De-aș fi fost și eu un nuc!” îmi ziceam. El n'are gând, nu știe că trăiește, nu știe că moare. Chiar dacă ar avea simțire, — fără gând, simțirea nu-i prilej de desnădejde! Vai, dacă gândul n'ar fi zadarnic, dacă ar putea pătrunde și lumina până la marginile lumii, dacă ne-ar putea spune de ce trăim, de ce suntem mențiți morții! Ar fi, atunci cel mai mare dar al omului. Slăbănog cum este, el e pricina nenorocirii noastre. Nici să nu te poți târi în voe pe pământ, nici să poți zbura până la cer, iată soarta cea mai tristă și mai neînțeleasă...

Și pornit să alunec, am retrăit toate ceasurile grele din viață. Toate se adunaseră în ceasul de acum să-ni sfășie sufletul cu întrebări și răspunsuri, uitând că sunt pe pragul mormântului, ca și când de-acum aș începe o viață.

Că, căzându-mi din nou ochii pe trunchiul negru al nucului bătrân, îmi amintii deodată că mă voiu măcina curând într-o făină cenușie, și mă trăzni gândul lîmpele care-mi apărea mai neîndurat ca orișicând: Chiar, cugetarea e zădărnice

Da, așa trebuie să fie! Dacă am ajuns lângă pragul cel din urmă, fără să pot ști ceva, fără să înțeleg mai mult decât în anii tinereții și ai bărbăției, — nici gândul nu poate avea alt preț decât celelalte lucruri ale lumii.

Și, din clipa aceea, am zăcărit în grădina ca un huștean, până seara. Spiritul se ascunsese undeva în adâncuri, strivit de-o grea povară.

Harie, rubedenia mea, ajuta în ziua aceea la clăditul unui stog de grâu, la un vecin. Era meșter mare în clăditul stogurilor, și vecinul ținea rachiul vechi de prune. Harie nu mergea la lucru cu plată; ajuta de omenie și din prietenie. Avea din ce trăi.

Pé semne, două ce se înălțase stogul de-asupra pomilor, de către seară, mă zărise sub mărul cel domnesc. Ahea își prăvi în vecini, ahea își bărise rachiul,

— Tacii... Ai încredere... O s'o duc cu zăhărelul până voi obține ceva dela Von Tulf... Mă duc la Virgil Arion, la Marghaloman și o să obțiu porunci speciale...

— Mai bine așa decât altfel...

— N'ai grijă...

— Iancule!..

— Doar mă cunoști.

— Păi tocmai d'ăia...

Seara Lina spuse:

— N'ai grijă!

Ii trimisei o beza și intrai la nevastă.

I. C. VISSARION

și mă trezii cu el în grădină, lângă mine.

— Credeam că dormi, bădiță Vasilie, îmi zise el, și ai putea răci acum sub măr. Pentru oamenii de vrăsta noastră, o nimică toată poate grăbi pașii celei cu coasa la spinare. Te rog scoală să mergem în casă.

Dar când mă văzu la față se turbură.

— Ți-e rău?

— N'am nimic.

— Nu so poate! Ești așa de schimbat.

Mă desțelenii cu mare silă și mă ridicai în capul oaselor. Când trecurăm pe lângă buturuga nucului, mă oprii.

— De ce-l mai ții aici?

— Ce?

— Putregaiul ăsta!

El avu un zâmbet trist.

— Nu strică nimănu, Incețul cu incecțul vremea-l macină și se va întoarce și el în pământul din care a fost zidit.

— Apoi tocmai de aceea ar trebui să-l tai. E un semn al morții.

— Pentru mine e un tovarăș bun. De câte ori îl văd mă aduc aminte că toate trec în lumea asta, că toate sunt desertăciuni.

Eșind din grădină i-am destăinuit că putregaiul acela a făcut să mă gândesc azi la cumplita desertăciune a vieții, că din pricina lui m'a găsit azi așa de schimbat.

— Nu, bădiță Vasilie, nu buturuga e de vină, ci firea noastră. Ea nu se poate împăca cu desertăciunea vieții, cu gândul de a trăi în zadar, în lume.

După ce ne așezarăm pe podinal, rubedenia mea, cum eu făceam mereu, începu iar:

— Toți oamenii spun odată că viața e desertăciune. Nu-i mirare că eu sau dumneata vorbim așa. Noi, până am fost tineri ca și mulțimea cea mare a oamenilor, ce-am putut avea din tot ce-am dorit? Noi am fost mușcați de greutatea din cea mai fragedă tinerețe. Ca și alții ca noi, ne-am strecurat cu tristețe prin viață: ce-i frumos și dulce în ea, a zburat pe lângă noi ca o pasăre călătoare: cea-a fost amar și povară, am gustat, și oricât te-ai mângâia cu nădeidea, nu-i om înhămat din pruncie la carul greu al vieții să nu ducă cu el un fel de tristețe până la mormânt. Așa suntem noi: suflete slabe, care nu ne putem înviora cu gândul că venim în lume pentru suferință și jale. S'ar putea crede că noi, cei obișniți, să ajungem a mărturisii zădărnicia vieții, pentru că n'am putut gusta din fagurul ei cel dulce câtă vreme suntem în depline puteri. La bătrânețe dorințele noastre seacă, după ce-au fost arse de vântul cel uscat al lipsei, o viață întreagă. Și când ni s'ar imbia acum plăcerile vieții, ni s'ar părea o batjocură...

Dar ajunge la aceeași tristețe și alți cari s'au înfruptat din belșug din toate bucuriile vieții, și cari, din mijlocul ospățului celui mare s'au ridicat scârbiți și betegi de supărare. Să ne gândim, bădiță Vasilie, la marele împărat Solomon. El a pus în cartea sfântă vorbele: „Desertăciunea desertăciunilor și toate sunt desertăciuni”. Frumos, puternic, temut, înțelept, slăvit de toți, în mijlocul bogățiilor nenumerate, în mijlocul petrecerilor și al plăcerilor, în plină

tinerețe, el a priceput că bucuriile lumii sunt trecătoare și că nu pot da ferice statornică omului.

Il ascultam pe Harie și gândul, duhul meu, se urnea cu greu din adâncul unde l' strivise suferința acelei zile.

— Nu-i mirare că noi vedem desertăciunea, bădiță Vasilie. Mirarea ar trebui să fie că la același gând și adevăr ajung și oamenii pe cari viața i-a lăsat și i-a desmierdat. Și totuși, nu-i mirare nici din partea asta. E scris că mai de vreme sau mai târziu să vedem toți adevărul.

— Nu-i mirare! răspunsei în sfârșit, fără nici un gând, ca o mașină.

— Iată, mărturisești acum și dumnea, zise bucuos Harie, rubedenia mea.

— Da! nu mărturisesc nimic, omule, înțeleg-mă! Am spus și eu după tine niște vorbe. Ce-mi pasă mic de Solomon împăratul sau de altul? Nu gândul că lucrurile vieții, bune sau rele, sunt trecătoare, și, deci, desertăciuni. — mă înfristat de moarte. Nu-mi pare rău că n'am avut bucurii mari, și nu mă plâng de suferințele prin cari au trecut. Înțeleg că rămasă vecinic fără răspuns, pentru ce trec toate, pentru ce murim, iată izvorul durerii celei mari, de care nu se poate mântui neamul omenească. N'avem tălc, iată ce ucide gândul. Harie, și întinsec sufletul omului. Dacă am putea ști, desertăciunea vieții n'ar mai nenoroci pe nime. Nu am mai numit viața cu lucrurile ei desertăciune, ci am fi pentru noi un lucru firesc, care nu ne-ar mai da înfristări de moarte. Dar nu știu, și nu vom ști niciodată.

— Ba știu, bădiță Vasilie, zise cu în suflire rubedenia mea, și ochii lui lucrau de o slăcără înviorată. — Dacă omul n'a putut afla taina, acela care știe toate a venit pe pământ să ne spună. El, izvorul adevărului! El ne-a spus că nu suntem zidiți pentru pământ ci pentru cer, că nu avem nici cetate stăpânitoare, că suntem numai în călătorie, în trecere prin lumea asta, pentru puțină vreme. Că lumii mea, cu toate lucrurile ei, sunt făcute să piară. Desertăciune, cum spune scriptura. Și, dacă-i așa, orice neînțelegere cade, orice mirare e zadarnică. Ce rost ar avea să-ți pară rău după frumoșele printre cari treci zburând pe cerul de foc? La întrebarea vecinic nedeslegată de mintea omenească: de ce murim? cum zici dumneata, adevărul ce vecinic ne-a răspuns limpede: nu murim. Dacă poți crede, bădițul meu, întrebarea cea grea nu mai rămâne fără răspuns. Și răspunsul care ni s'a dat este de altfel singurul care-l mulțumeste deplin pe om. Pentru că niciodată el nu s' va mulțumi cu un răspuns care i-ar vorbi de moartea desăvârșită. Chinul nu se risipește decât prin credința în viața cea veșnică a sufletului. Omul nu se va înmăca nici odată cu alt răspuns...

— O! Doamne! Vecinic aici ajung cu înțelepciunea ta! Să știu, Harie, că m'ai supărat! Popă ești tu ori călugăr să dai un singur tălc tuturor lucrurilor din lume? Nu vezi, nu înțelegi că-i absurd?

Harie clipi din ochi, înțelesei că n'a priceput termenul din urmă, dar întrebarea mea o pricepu.

— Popă nu voi fi, bădiță Vasilie, dar la scripturi: mai mă pricep și eu. Știu

HOLOFERN CU DOUĂ CAPETE

de ION MUNTEANU

Istoriografa de mai la vale am descoperit-o dintr'un manuscris vechiu egiptean. O traduc fără să o cred...

Pacea domnea pretutindeni. Războiul pierise de mult din inchipuirea oamenilor. Zidurile cetăților se sfărmau sub dintele vremii, neingrijite de mâini harnice de soldați, căci nimeni nu se mai gândea la ziua de mâine de pericol.

Când deodată, o veste groaznică se lăsa în Egipt. Din adâncul pustiului de nisip porni la drum ca o furtună o armată de soldați sălbatici, în frunte cu un căpitan crunt și neînving. Sat după sat și oraș după oraș cădeau sub stăpânirea armatei. Iar pe unde treceau duceau moartea și pustiul.

Nici o cetate nu li se putu împotrivi. Nici un erou nu-l putu învinge pe căpitanul armatei pustiului. Intreaga țară se deschise ca două brațe nepotâncioase în fața năvălitorilor.

Svonuri ciudate circulau în jurul persoanei șefului învingătorilor. Unii spuneau că ar avea șapte capete. Alții îl au numărat o sută și chiar mai multe.

Învățați; se arătau nătrunși de înțelepciune și încercau să explice minunea.

— Pe vremuri — spuneau ei — oamenii aveau două și mai multe capete. Înțelepciunea lor era fără margini. Ve-deau toate și toate le auzeau. Închideau-și ochii și lăzau deschisi alți zeci. Și se tăia un cap și în loc să li se rostoroască trupul pe nisip, te fulgerau cu un braț puternic.

Zei văzând trufia omenească. I-au arătat în atâtea păși câte capete aveau, făcând tot afăția bărbați și femei. De atunci se caută capetele cari se înțeleau. Uneori se potriveau în toate, sunt capetele cari au zăcut pe același trunchiu. Altele se par că se cunosc și se înțeleg și în urmă găsesec că s'au înșelat. Sunt capete de pe trunchiuri deosebite: căsătorii lipsite de fericire.

Din svonuri și filozofia învățaților a

tât rămăneea alevărat. Căpitanul oastei biruitoare avea două capete. Și de aceea era de neînving. Nu dormea niciodată, căci doi ochi îi avea totdeauna treji. Nu se îmbăta nicicând, căci o limbă îi era deslegată și ziua și noaptea. Nu obosea, căci în timp ce un cap veghea, celălalt dormea și apoi își schimba rândul.

Un om cu două capete nu putea să fie învins. Un viteaz vesnic treaz, întotdeauna gata de luptă, nu putea fi surprins...

Până când eroul cu două capete ajunse în fața cetății Roșie. Căpeteniile cetății adunându-se la sfat ca în fața unui mare pericol, s'au certat două zile și două nopți de-arândul și n'au ajuns la nici o hotărâre.

Când să se dizolve soborul, un bătrân cu barba albă se ridică și vorbi cu multă înțelepciune

— Viteazul pustiului nu va putea fi învins, până ce va fi stăpân pe două capete. Noi suntem aici o sută de capete, dar toți gândim deosebit de ceilalți. Pe când ei are două capete, ascultând de același stăpân. Dacă am reuși să-i despiciăm unul, ar deveni asemenea nouă și atunci nu ne va fi greu să-l învingem.

— Foarte inteligent — au răspuns cei adunați — dar cum să-i despiciăm capul, când nu dorme niciodată și în totdeauna e gata de război.

Bătrânul își mângâie barba și le răspunse:

— Ori câte capete va avea un bărbat în fața unei femei frumoase și le va pierde pe toate. Să o trimitem pe Anila în tabăra dușmană și vă asigur că până în zorii zilei se va răntouca cu un cap al șefului dușman.

Astfel Anila plecă în tabăra inamică.

Șeful armatei barbare văzând-o, a rămas cu patru ochi deschisi: mare de admirație. Ducând-o în cort, a început să o sărute cu patimă. Și cum n'avea decât o singură inimă, o pierdu în fața zămbetului Anitei. Cele două capete umbră

iată, dumneavoastră cei învățați nu voiți să-l primiți, și așa trăiți și muriți nenorociți. Nimic nu vă poate mântui dacă nu voiți. Nimic nu vă poate scăpa din peire. Rămâneți în întuneric când lumina a coborât de două mii de ani pe pământ. Și rămâneți în chin și suferință zadarnică. Vă întrebați de ce muriți, când sunteți nemuritori! Of! bădîțul meu, și pentru alții mă supăr când îi văd necredincioși, dar pentru dumneata mi se rupe inima. Cauți rălcul: rălcul e dat și nu vrei să-ți pleci inima. Veți trece dincolo, orb, surd și mut?

Harie își întoarse repede obrazul de către mâine și își zbici o lacrimă... Veți trece dincolo, orb, surd și mut?... Întrebarea lui Harie mă ținu treaz toată noaptea... Dincolo! Dar poate exista dincolo?

I. AGĂRBICEANU

drumul inimii și spre zorii zilei căpitanul neînving dormea fericit pe sânul fecioarei.

Anila răsă bucuroasă văzând leul îmblânzit. Aducându-și aminte de datorie îi tăie un cap și apoi în gâttejul aruncând sânge, înfipse o oglindă rotundă de aur înșelând vigilența santinelilor, ajunse fără pericol acasă.

Dimineața căpitanul se sculă mai oboșit ca întotdeauna. Simți în gură o coaleală amară, iar vinele dela gâttej umflate. I se păru că n'are decât un singur cap, dar răsă bucuros când uitându-se la stânga îl zări și pe al doilea. Oglinda îi reflecta imaginea, dar el nu observă înșelăciunea.

Credicios datoriei, căpitanul se pregăti să cucerească cetatea. La un semn al lui, ostirea se înșiră ca o pădure de sulji și porniră la atac.

Au ajuns în fața cetății. Un urlat prelung și se pregăteau să spargă porțile, când oroare, de-asupra lor văzură capul căpitanului.

Nimeni nu știu ce să creadă. Nici chiar căpitanul, care se uită din nou spre stânga și își văzu capul în oglindă. Un soldat mai istet privind însă în spre capul de pe porți și în spre căpitan, văzu înșelăciunea cu oglinda și nu se putu stăpâni să nu izbucnească într'un hohot puternic de răs. Ceilalți dumirindu-se și ei, au început cu teji să radă. Și au răs până s'au tăvălit la pământ.

Cei din cetatea Roșie prinzând momentul au eșit la atac. Și în o jumătate de ceas au curățit terenul dinaintea cetății de dușmani.

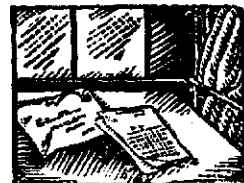
Anila fu aleasă regină drept răsplată. Zeii au încercat-o însă și pe ea.

În noaptea nunții, căci Anila își găsi repede un bărbat — își așeză în dormitor o oglindă de mărimea unui om. Pe atunci oglinzile erau necunoscută și cochetele nu se vedeau decât în ochii a-manților.

Deci în noaptea nunții, alesul reginei se strecură în dormitor tremurând de fericire. Când, blestem! în cameră zări un alt bărbat în haine de mire ca și el, îndreptându-se spre patul fecioarei. Era imaginea sa reflectată în oglindă.

Mirele se opri ca lovit de trăsnet în fața apariției înșelătoare și căzu mort de durere. Se credea trădat și inima i se frânse.

Regina îl plânse până în zorii zilei, când sparse oglinda și se omori pe cadavrul iubitului.

SPIRITUL DE ECONOMIE

(AFACERA GHIMIȘ)

Unele calități sunt, în anumite împrejurări, cu totul primejdioase: iar în altele nimiceitoare.

Dovadă condamnarea faimosului Ghimiș, a cărui afacere o cunoaște toată lumea: el a fost *victimă* spiritului său de economie pe venenuri laudat de toată mahalaua.

Primejdioasă pentru cel care o avea, această calitate a folosit totuși cuiva: dreptății.

Ghimiș a fost toată viața lui, un om econom.

În adevăr, din spirit de economie, el s'a născut numai de șapte luni (Dacă părintele său, bătrânul Ghimiș a fost de vișă, apoi nu încape îndoială că economia e ereditară în familie). Toți avem două urechi. Despre Ghimiș se spunea că e atât de econom încât e... cam într-o neche.

Românul învață cel puțin patru clase primare, când nu are de gând să ajungă om mare. Ghimiș, îndemnat de eternul său spirit de economie, a absolvit nu mai una.

Armata ar fi trebuit să o facă trei ani, dar el — ca să nu-și risipească timpul prețios — a stat o singură lună la cazarmă și apoi a dezertat.

Când părintele său, Ghimiș senior, îi dădea bani să se ducă la bae, amicul nostru îi băga în buzunarul celălalt și întrebându-l următorul șiretlic: venind înspre casă, luăea birisor pasul, până îl treceau nădușelile. Cu chipul acesta, înșela ochiul unchișului, care socotea că s'a roșit din cauza băii.

Când îl trimetea tatăl său să facă vreo plată, regulat, perdea pe drum cinci-zeci de bani sau chiar un leu — sume mari pe vremea aceea. Cei mai mulți îl ertau dar unii îl denunțau moșului. Atunci Ghimiș făcea cunoștință cu centironul familiei.

Cum șeful familiei nu se putea lăuda cu calitățile alese ale fiului său, n'avea nici spiritul de economie atât de dezvoltat și îi trăgea acestuia la curele până îl lăsa lat.

Băiatul nu se îndrepta însă: curelele treceau, banii „economisiți” rămăneau.

Același spirit de economie îl îndemna să poarte pantaloni scurți și strâmți, șefe mici — adevărate fabrici de bățături — pălării pe vârful capului, ca un clown, etc.

Ghimiș are acum treizeci de ani și este soțul unei femei bogate, dar cam slăbuță și cam urâtică. (De vârstă nu mai vorbim: spiritul de economie l-a îndemnat pe Ghimiș să-i dea câțiva ani mai puțin când a luat-o).

Femeea se credea tuberculoasă și a semnat un testament prin care lăsa toată starea ei unei rude îndepărtate. Bărbatul ei fiind prea econom ca să aibă ce face cu atâția bani.

Într-o zi pleacă la Sinaia în speranța că femeea se va întrema cât de cât.

Acolo Ghimiș a știut să fie atât de drăgăstos cu doamna încât ea a rupt testamentul cel vechi, făcând un altul în favoarea eroului nostru.

— Curios, își zicea Ghimiș, mă pricopsesc, însă nu mulțumită spiritului meu de economie, de care sunt atât de mândru!

Nu știa că acest spirit de economie avea să-l piardă în curând.

Odată asigurat că întreaga avere a soției sale va trece în mâinile lui, Ghimiș ar fi vrut să facă o nouă economie: economie de timp.

Într-o seară de teamă Ghimiș s'a întors singur la locuința lor din Capitală.

— Dar conța? l-a întrebat madama, o femeie foarte risipitoare — ca toate... madamele — și deci adversară hoțărîtă a oamenilor economi.

— A mai rămas câteva zile, că nu se prea simțea bine și n'am voit să o expun, așa bolnavă, la o călătorie oboșitoare cu trenurile noastre păcătoase.

Pentru înlăia oară d. catadicsea să dea atâtea explicațiuni unei netrebnice adversare a spiritului de economie.

Domnul s'a culcat iar madama a plecat foarte înrijită de sănătatea conței și mormănd că nu trebuia să lase domnul singură.

A doua zi pe când Ghimiș se afla la club, madama s'a dus după el acolo și l-a dat o telegramă ce sesise acasă:

GHIMIȘ-București

Corpul doamnei găsit fund prăpastie. Veniți păstrăm camera. Hotelierul.

Ghimiș a plecat ca un nebun, cu părul vulvoi, răsturnând mese cu table și cu cărți, călcând pe jucători, alunecând pe scări

— Cât o iubește!

— E disperat!

— Să nu se omoare!

— Săracul Ghimiș!

Când a ajuns la gară a băgat de seamă că, în emoția lui, plecase fără pălărie!

— Asta nu se mai întoarce, ziceau prietenii săi, cunoscându-i disperarea. Sau cade din tren, sau face vreo prostie...

Nu mai madama, slugă necredincioasă, pretindea că se prefăce.

În camera dela hotel, lungită în pat, bătrânica dormea semnul dreptilor.

Prima risipă pe care a făcut-o Ghimiș în viața sa, a fost de lacrimi: a plâns ore întregi, cu sughituri induloșând în-tregul hotel.

Călătorii veniți de curând, care nu-i cunoșteau, spuneau văzându-l:

— Uite bietul băiat cum își plânge mama!

Era lungit pe cadavru — cu care striga că ar vrea să-l îngroape — când un sergent de oraș îl bătu pe umăr:

— Vă poștește domnul judecător de instrucție pentru niște informații.

Ca să facă economie de expresii, Ghimiș nu-l trată după cum merita pe cel care îi profana astfel durerea — și îl urmă fără murmur.

— Ce părere aveți? — îl întrebă judecătorul, fixându-l cu niște ochi de hipnotizator.

— Nici una, răspunse, econom, Ghimiș.

— Să fie o nenorocire?

— Poate.

— Să fie o sinucidere?

— Poate.

— Să fie o crimă?

— Nu cred.

Judecătorul de instrucție se încrunță și îl rugă să fie mai lămurit.

— De ce să se fi sinucis d-na Ghimiș?

— Ofița.

de CONST. RILET

— Cum ofița? Ce voiți să ziceți?

— Se credea atacată?

— Și-a făcut testamentul?

— Da.

— Cui i-a lăsat milioanele pe care le avea?

— Neamurilor.

— Cum nu v'a spus nimic?

— Nu!

— Se poate?

— ??

— Ce vârstă avea d-na?

— Nu știu.

— Și-a exprimat vreodată d-na Ghimiș intenția de a se sinucide?

— Da.

— Și anume în ce împrejurări?

— Adesea.

— Cum așa tam-nesam?

— Da.

— Și d-ta ce-i spuneai?

— Mângâieri.

— De ce ați plecat singur la București?

Aici Ghimiș păru incurcat o clipă dar îndată surăse și renunțând la economia de vorbe răspunse cu tonul cel mai firesc pe care ar putea să-l aibă un bărbat a cărui nevastă a murit în împrejurări atât de tragice:

— Să vedeți d-le judecător, sezonul s'a terminat de mult, traiul e foarte scump la Sinaia. Iar în Capitală mă cheamă o mulțime de afaceri însemnate. De ce să facem cheltulală dublă aici, când acasă avem de toate? De felul meu sunt cam econom, am plecat rămânând să vie și răposata când s'o face mai bine.

Nu s'a mai întors săraca! — Aici Ghimiș se crezu dator să dea drumul lacrimilor consolatoare.

Cu un surâs fin judecătorul de instrucție, se apropie de Ghimiș și îi zise:

— Sinuciderea este exclusă și cred că nu poate fi vorba de un accident.

Corpul ar fi căzut mai aproape de drum și s'ar fi târșuit până jos, prin țărână. Am fost acolo. Târșitura începe prea de departe și, în drum nu există absolut nici o urmă, ceace înseamnă că sărmăna a fost aruncată.

— Cine ar fi putut să o facă? O femeie inofensivă, încearcă Ghimiș să răpos-teze.

— Te rog să taci, strigă judecătorul cu un ton care îl îngheță pe Ghimiș.

Mai ai ceva. S'a găsit un testament care îți lasă d-tale întreaga avere.

— Mie? Bălbăi Ghimiș. Șă ce voiți să ziceți cu asta? Mă insultați!

Judecătorul, netulburat, adăogă:

— Am însă pentru d-ta o surpriză și mai frumoasă. Iată două bilete, pe care mi le-a procurat direcția căilor ferate. Unul e al d-tale: de dus și de întors, București-Sinaia și Sinaia-București; altul e al victimei, numai de dus, București-Sinaia, atât. De ce erai să lei d-ta om econom, bilet și de întors aceleia care nu trebuia să se mai întoarcă niciodată? Ghimiș îngălbeni.

Ai premeditat crima și spiritul de economie ți-a fost fatal de astădată.

— Și pe când judecătorul dădea ordin să fie arestat și condus la închisoare, îi mai zise:

— Sunt arbițe Ghimiș, economii care costă scump!

CRITICA LITERARA

OVIDIU HULEA :

„Jerbe matinale“

(Tipografia „Ardealul“, — Cluj)

Volumul d-lui Ovidiu Hulea prezintă o personalitate literară marcantă și înaltă activitatea poetică mai îndelungată și foarte puțin cunoscută până acum.

Ciclu: *Răsărituri*, cu care se deschide volumul aduce nota specifică a liricii ale.

Dl. Hulea în literatura română nu este în izolat.

El este un inspirat continuator al cântecului „păturii noastre“.

Dl. Oct. Goga primit cu lauri la Academia Română în 1906 cu ocazia apariției primului său volum de versuri intitulat: „Poezii“ imprimase cântecelor ale suferința ardeleanului, invocată pe motivele răurilor, pădurilor, satului cu diferitele lui aspecte: seară, noapte, etc. și tipuri: dascălul, plugarul, lăutarul, etc., punând aproape în fiecare temă expresia unui lirism elegiac, de tristețe milenară *pusivă*, obidă resemnată și deci fără putința unei speranțe mai apropiate:

„Pe boltă sus e mai aprins
La noi bătrânul soare
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...“

La noi de jale pcrestesc
A codrilor desisuri
Si jale duce Murdșul
Si duc tustrele Crișuri.

(Poezii, La noi, pag. 9).

au:

Să reși, păgân, potop de apă
Pe șesul holdelor de aur
Să piardă glia care poartă
Instrâinatul nost' tezaur:

Târâna trupurilor noastre
S'o scurmi de unde ne 'ngropară
Si să-ți aduni apele toate
Să ne mutăm în altă țară!
(ibidem pag. 14)

Parfumul nostalgic al altor vremi, ce degajă din poeziile d-lui Oct. Goga, cheamă spre reluarea lecturilor mai demult. Această obsesie e pecetea oarei de artă, indiferent de timpul în care a fost elaborată. Am stăruit asupra lui Goga, ca să putem vedea intrucât dl. Hulea e hrănit de aceeași substanță specificității ardelean, în filioanele de inspirație și să-i putem preciza atitudinea sa.

Între anii 1914—1919, ziarul „Românul“ în Arad, de sub direcția d-lui Vasile Poldiș, trimitea aproape regulat cetitorilor colaborarea acestui poet, D-nii Iordan, Densușianu și alții și-au spus cuvântul la vreme. Avem în față adunate celeși poezii.

Ce se desprinde ca notă personală? O *manță imperativă*, tendința spre descărsare și explozia unui suflet, în care teia pulsul unui glas din marea mune a Ardealului robit de veacuri:

Iar brațelor ce tremură de ură
Să le redai puterea de-altădată
Că'n sufletu-mi ca 'ntr'un veșuz se sbate

Durerea noastră neagră, ne 'mpăcată!
Dă brațelor puterea lui Sanson pag. 12)

sau:

„A cui ar fi cântarea biruinții
În lupta mare, groaznic de păgând?!
Că nu-i încapă lumea neștiinței,
Pe săți îi cere umeda țărăni!“

Și care steag l-o ridica țării
În răsăritul soarelui mării?!
A cui va fi nespud bucuria
În vaerul acestu nespărșit?!

„Stăpâne, și ne lași tu cerșetori
Pe ce-i ce-am plâns și-am aștentat o viață

Să vină mâine fermecații zori
Și marea, scumpa, sfânta Dimineață!“

Mai bine atunci dărăme-se pământul
Ce ne-a 'ncelestat în oarbă sbuciumare
Cu el alături să găsim mormântul
Crezând, crezând în marea Sărbătoare.

Că prea ne-omoară plânsul asteptării
Și prea suntem și cerșetori și goi...
„Tăceți e ceasul mare-al închinării
Stăpâne știu că Tu Te 'nduri spre noi...“
(Anul nou (1915) pag. 10—11)

Bucăți de antologie, gest larg, realizare personală cu ridicare la universalitate a sentimentului național sunt calități de serioasă promovare. *Carul funerar*, *Blestemul codrului*, *La râul Babilonului*, *Dă brațelor puterea lui Sanson*, etc., dau lecturi o savoare obsedantă.

Volumul mai cuprinde un ciclu de mișcătoare elegii în metru popular.

În *Nopti de veghe*, tragicul nostalgic al lumilor veșnic necunoscute e admirabil prins:

„Mi-e viața tristă ca o haltă
Dintr'un desert fără de cale,
Doar ruginite ciocănele
Bat nicorala de semnale...“

Îmi uriesc în creier trenuri
Păgâne, crunte, căldtoare...
Că 'n halta mea nu stă nici unul
Să am și eu o sărbătoare...
(Mi-e viața tristă ca o haltă pag. 67)

Dl. Ovidiu Hulea, afară de unele șovăiri de limbă, repetări de cuvinte, prezintă calități de care istoria literară, va trebui să țină seamă.

GABRIEL DRĂGAN

GIORDANO

Sfârșitul lunii Octombrie ne-a adus vestea trecerii într-o viață vecinică a aceleia care — pentru publicistică — se ascunsese sub pseudonimul de mai sus. Că — pentru mulți — Giordano continuă să fie un necunoscut — nu e de mirat: prea a fost credincios înclinărilor de adevărat artist pentruca să se mai gândească și la reclamă. Și apoi pe Giordano nimic nu l-a putut smulge din mijlocul prietenilor al Eșenilor cu cari a trăit timpuri atât de ferice.

Și totuși numele său trebuie memorat, dacă nu pentru vasta activitate de ziarist și om de cultură (a colaborat la „Contemporanul“, „Arhiva“, „Opinia“, „Mișcarea“, etc.) desigur: pentru spiritul său în continuă mișcare, viu și bătăitor, pentru ironia sa permanentă, pentru sarea atică, pentru spiritul de ob-

servație, pentru finețea și noutatea atător apropiieri, pentru imaginația sa ferită, pentru versurile sale lapidare și perfect artistice.

Am — din opera epigramatică a lui Giordano ultimul volum (din 1925) în paginile căruii se pot foarte ușor verifica afirmațiunile de mai sus.

Iată — de-o pildă — ce-i spune Giordano:

LIMBUTEI G.

Să te-aseamăn unui clopot...
Prea e slab' aseamănare;
Știi, deșartă ești ca dansul
Dar ti-i limba mult mai mare.

Și cu același cruditate caracteristică se adresează:

D-REI W.

Da bine-ascunzi orice pistrue,
Când făta ta de pudră-i plină;
Ești scumpă, dragă, la țărăie
Și eflină ești la făină...

Ca altădată Hașdeu, spiritul lui Giordano se va război mai cu seamă cu sexul slab, căruii va găsi atâtea să-i repropoze. Interesant e că — totuși — pentru același cusur — el va găsi destule poante — una mai nouă decât alta, una mai reușită și mai fină. Iată — de exemplu — tema de mai sus, în legătură cu care spiritul lui Giordano va mai născoci un catren:

DOAMNEI X.

Dacă dai cu pudră fața
N'o faci doară în zadar;
Știi — de lut săntem noi, scoro,
Și pe lut se dă cu var.

Și inversul ei (ceea ce însemnează că, chiar nesulemenită femeia nu scapă de invecțiile lui):

DOAMNEI *

Că dai fața ta cu dresuri,
Spue cament, că-s răi,
Totu-i natural la tine,
Până și copiii, tii...

Cu câtă dușoșie — apoi — se adresează el „Ninei“ pe care o părăsește tocmai „pentru că e... scumpă“ — și câte altele.

Un capitol tot atât de interesant îl constituie „epitafurile“ dintre care le reproducem pe cele mai reușite:

BOGATEI L.

Aici zace o bogată
Rea lu inimă cumplit;
De-a fâcut vreun bine-odată
Este numai... c'a murit.

S'au:

UNUI CANTĂREȚ

Aici zace-un strașnic nume
Cântăreț vestit în solo;
De-ar mai fi și-o altă lume,
Apoi, vai de cei de-acolo!

Termin cu lapidarul distich:

UNUI LATINIST

E latin, în gură pcartă,
Totdeună, limbă moartă.

și cu afirmațiunea că în cadrul epigramei românești, Giordano stă pe primul plan — alături cu A. C. Cuza, Radu D. Rosetti, Cincinat și Ionel Pavelescu.

PAUL I. PAPADOPOL

in strainatate

MARCEL PRÉVOST

de V. DAMASCHIN

Dacă am avea curiozitatea, cândva, să folosem vre-un manual de istorie literară, vom remarca ușor că activitatea unui talent, înregistrează în curba sa evoluția diferite sinuozități provocate fiind de anele turburări de diferite ordine.

Aceiaș remarcă o vom face și în nebuloasa carieră a lui Marcel Prévost.

Și nu-i o afirmație gratuită.

Cert că există o concordanță în tot materialul operelor sale.

Dar nu e mai puțin adevărat că literatura sa postbelică nu se potrivește dacă nu în esență, dar în valoare cu cealaltă de dinainte de războiu, literatură ușoară și pentru desfacere.

Puteți oare compara unul din romanele sale de debut -- „*La confession d'un amant*”, de pildă -- cu „*L'homme vierge*”, ultima lui carte?

Ar fi prea riscant.

Literatura lui de debut a fost romanescă, fără gradație, fără nuanțe. Romane cu: „*Domino Jaune*”, „*L'heureux ménage*”, „*Cousine Laura*”, „*Le mariage de Juliette*”... trebuiau să placă și să aibă succes de librărie.

Când și când, câte unul cearcă să ridice valuta lor obișnuită: „*L'automne d'une femme*”, „*Les demi-clerges*”, „*Les vierges fortes*” etc.

Explicabil dar, de ce valoarea lor e inegală.

Opunându-se literaturii realiste -- naturaliste a vrut să scrie romane cu factură romanescă. Spirite romanești, pentru care, prin predestinație, problemele vieții se pun cu multă violență, complexitate, situații care dau acestor probleme mai mult pitoresc și gravitate. N'a alergat, niciodată, după sisteme, după dogme de morală, nici n'a cercat să pună vre-o teză romanului său. El crează personaje cu suflete alterate de o morală înolăncioasă: amante, demimondene, fecioare nebune... caractere și moravuri exprimate într-o intrică amestecată savant și doază de realism, de psihologie.

Cărțile care s'au succedat în timp, au accentuat tot mai mult nota pe care Prévost era sortit s'o abordeze.

În această atmosferă creată au apărut cărțile valoroase care trebuiau să-l fixeze numele pe frontispiciul istoriei literare franceze, și, mai ales, să-l fixeze numele în memoria publicului capricios.

Astfel au apărut cunoscutele: „*Lettres de femmes*”, „*Nouvelles lettres de femmes*”, „*Lettres à Françoise*” etc.

De rândul acesta drumul lui Prévost este serios și nesovăitor tăiat.

Și el o știe.

Scrisorile -- și mai ales scrisorile de femei, în care abilitățile și finul autor excelează -- vor face plăcută lectura cititorilor săi.

Femeia, din toată opera sa proaspătă, se va oglindi fidel, cu spiritul ei miștos, capricios, ascuns... A fost numit un savant psiholog feminin; și cu drept cuvânt.

Dar s'au lansat și unele pripite păreri. Că ar fi analizat sentimentele femeilor, pentru a putea defini locul pe

care femeia îl poate cere și ocupa în societatea modernă?

Și el s'a exprimat:

„Am descris o lume prea puțin limitată, înrădită în multe puncte cu cosmopolitismul. Caracteristica acestei lumi? Idei religioase și morale într'însa nu sunt ideii *directoare*. Într'însa nu se aprobă nici nu se comandă în numele unui principiu superior, infalibil, ci în numele *convențelor*”.

Șigur.

Dar aceasta nu ne îndrituiește, nici de cum, să credem că arta lui Marcel Prévost, a avut un scop dinainte propus. Prévost a scris de dragul artei. Sublinierea se impune de îndată ce vom răsfoi scrisorile lui scrise cu atâta simț de pricoperă a sufletului delicat și fragil -- sufletul feminin.

Va mimaturiza în toată pudicitatea lui, sufletul delicat al femeii să-l va expune așa gol, cu toate colțoarele lui chiar cele mai obscure, mai impenetrabile.

Nici chiar copii -- cu predilecție fetițele -- suflete fragede și goase, nu vor scăpa de condeiul atent înregistrator al lui Prévost.

Războiul venit pe neașteptate, marchează în cariera sa scriitoricească o revoluție radicală și-i va ventila simțurile idelle și concepțiile.

Aceasta și el o recunoaște într'un interviu acordat revistei „*les Annales*”:

„Eu cred că războiul m'a permis să *evolueez*. Am avut certința imperioasă să nu pierd contactul cu noua generație”.

E clar.

Și astfel cu marele uragan omeneș, prima parte a activității sale literare va lua sfârșit; va începe o a doua parte cu mai multe șanse fericite, cu o perspectivă mai norocoită.

„*L'homme vierge*” e cartea cea mai reprezentativă din noua sa activitate începută cu „*Sa maîtresse et moi*” și „*La retraite ardente*”.

Tehnica rămâne aceiaș din scrisorile sale renumite care până în acel moment erau podoaba vitrinei.

Aceiaș precizare a atmosferei, aceiaș suflete norocoase, aceiaș psihologie colorată.

Nu mai e de rândul acesta, materialul nu va mai fi un simplu obiect de artă, ci va fi subordonat unei probleme adânc psihologice, pe care va cerea s'o trateze pe toate fețele.

Astfel se va prezenta „*L'homme vierge*”.

Subiectul complex, cotit. Numai trei personaje vor ilustra paginile romanului: un unchiu, fiul său, și o nepoată. Hervé -- culpabilul, Sidonie -- captiva Arnal, judecătorul; Conteles Hervé invins de simțuri va abuza de nepoata lui care deși îl multumeste, va fi cu sufletul vesnic undițat de chipul vărului ei, cu care a copilărit.

Din „*L'homme vierge*” un erou va avea trăsături isbitor de comune cu infantul și timidul suflet din „*La pierre d'Horeb*” a lui Georges Duhamel.

Aceiaș ființă debilă, ignorantă, pe care

viata o va anemia, turburată puternic de unele reminiscențe sensuale.

Carnea cravașată de simțuri aprinse, nesatisfăcute.

Aceasta va fi contele Hervé. El iubește neconsolat toate femeile. Remarca aceasta o vom face și în „*Climats*” a lui André Maurois. În maniera sufletescă a acestui erou vom observa un fenomen particular: transformarea lirică și sentimentală, care-i de origine pur sensuală, metamorfozată prin plăcerea răului, ceace dă dragostelor sale repetate o extremă frăgezime și, în aceiaș timp o puternică renaștere, când gelozia o va doza.

Marcel Prévost a trebuit să studieze atent pe eroul său propus, cu atât mai mult cu cât, acest personaj, este supus legii deklinului din cauza evoluției erabile a timpului.

Cu Sidonie aduce iar pe tapet psihologia minuțioasă și delicată a sufletului feminin.

Această neînțelegere între Arnal și Sidonie este ușor lichidată. Pe măsură ce Arnal se depărtează printr'o neînțelegere naturală a vârstei de Sidonie, tatăl lui Arnal va avea sorți de câștig. Și această cucorire progresivă se va sfârși prin căderea fetii. Unchiul, temporar, va fi, desigur, victorios. Dar Sidonie, care numai un timp i-au lucit ochii luminaș mator de dragostea cincuagenarului, masculul, în dauna fizicului de adolescent a lui Arnal, îl va iubi tot pe acela cu care și-a înflorit copilăria. Sidonie motivează căderea ei prin mărturisiri sincere: „... pentru că am fost o femeie, ca aproape toate femeile. Nu numai o inteligentă pură, ca tine, dar o fire impresionabilă la culme, prin ochii, prin urechi, prin nări, prin toate simțurile...”

Dacă tu, atunci, nu ai fi îmbrățișat cum băieții îmbrățișează fetele...”

Arnal și-a dus martiriul până la capăt. Și-a făcut-o fără caleul prin firea sa definitiv conturată. Principiul lui Freud care-l va ajunge în școală, în mediul imbecil de acest principiu va avea o influență bolnăvicioasă. Căci Sidonie era plină de chipul angalic al mamei sale, și al Sidoniei pectizat, idealizat... Freudismul câteodată naiv, pedantesc, îi dădea senzația morții, ceva dement macabru...”

Moartea bătrânului va pune sfârșit dramei și va apropia din nou sufletele din copilărie îmbrățișate, care au fost un timp, fatal despărțite și aruncate în lumea simțurilor.

Vom observa că puterea romanului, în cece privește redarea artistică, stă tot în stilul fin și elegant a scrisorilor sale.

Sunt scrisori duse la o extremă și minuțioasă expresie de artă, închegate puternic, printr'o psihologie serioasă și cu rivă studiată, într'un roman.

Cu „*L'homme vierge*” Marcel Prévost și-a afirmat puternic talentul său, care o viață întreagă, și-a dibuit cărarea sortită.

Și „*L'homme vierge*” este un triumf bine meritat.

plastica

EXPOZIȚIILE ACTUALE

— CELINE EMILIAN ȘI OLGA GRECEANU (SALA ILEANA) —

D-NA CELINE EMILIAN expune pentru prima oară la noi în țară. După studii îndelungate și cu abilitate dirijate de maestrul apusului, a căutat să atingă perfecția artistică dintr-un început și a reușit să se impună prin această expoziție care o consacră.

În sculptură ca și în pictură, genul dificil și foarte pretențios al portretelor, arată măsura artistică a compozitorului, suplețea și stilistica în redarea fidelă a realității studiate. Mai mult decât atât, ele arată gradul de pătrundere și pri-

studiu al formei — precum și Fauv, în care nota fanteziciei domină stilizarea, pun pe sculptor într-o lumină de promădată posedare a tehnicii statuare.

Doi baso-reliefuli: Rodia de aur și Saint Vincent de Paul (executat pentru biserica Saint Remy din Reims), aduc aminte prin compoziția bogată ca personajii și mișcare, de baso-reliefulurile lui E. A. Bourdelle.

De altfel artista Celine Emilian este o convinsă și demnă continuatoare a maestrului Bourdelle care scria în termenii cei mai elogioși despre expoziția de astăzi: „A la toute travaillée de grand talent, à Celine Emilian, en grande estime d'Art et en profonde affection”.

Doamna Emilian prin debutul său marchează un succes ce-l merită cu prisosință fiind o deținătoare măiestră a concepției statuare; fie ca și pe viitor să triumfe în aceeași superioritate artistică.

OLGA GRECEANU

Tot în sala Ileana expune și doamna Olga Greceanu, care prin preocupările sale de înalt modernism, prezintă un gen nou — mult apreciat aiurea — ce vrea să-l introducă și la noi.

Este pictura murală decorativă, în care ochiul trebuie să fie impresionat nu

zentarea realității prin deformări „cerute” și „căutate” în pictura murală decorativă.

În acest nou gen — care după profesorul dela Paris, F. Delbos este considerat ca un „primitivism și bizantinism modernizat”, — figura omenească în genere este evocată și nu pictată; în analiză și reprezentare artistică spiritul dictează, nu natura.

Astfel privind: Fuga în Egipt, Isus pe cruce, scoborirea de pe cruce, la izvor,

CELINE EMILIAN: Bourdelle

cepere psihologică precum și armonizarea internului cu externul.

Starea sufletească de conținută contemplație, sau privirea pătrunzătoare și magnifică, alături de o seninătate gingașă și candidă apare pe rând artistic redată în portretele maestrului Bourdelle, maestrului G. Georgescu, domnișoarei Neamtu, etc.

Sunt și câteva capete de expresie de o factură severă ca înfațișare, însă bine studiate cu linii și contururi, simțite ca gust și analiză estetică.

Printre compozițiile d-nei Celine Emilian găsim un nud-studiu, în proporții reale, a cărui poziție bogată în atitudini, prilejuiește artistei o stilizare mai mult decât îngrijită, închinată cu o severă încordare a mușchilor celui îngândurat.

Dansatoarea — cu o notă specifică de tratare antică, — Lectura — corect ca

CELINE EMILIAN: Dansatoare.

de subiect, ci de armonia culorilor și ritmul liniilor.

O linie principală repetată de trei ori, reprezintă prin definiție ritmul decorativ impuls frescei. Într-o compoziție însă, arbitru poate nuanța mișcarea și armoniza cadrul și prin completarea liniei cu cula unei draperii, sau exagerând repre-

OLGA GRECEANU: Scoborârea de pe cruce

etc. remarcăm studiorea sumară a detaliilor — și în deoschi ale feței — care sunt marcate prin simple linii, neavând darul decât de a evoca o realitate în sufletul nostru și nu de a picta ceva fidel și conștient în studiorea compoziției artistice.

Coloritul picturii murale — numită de nemți „intelectualizată” — are o notă atrăgătoare și plăcută în simplitate. Abundă gris-ul de toate nuanțele; iar pe alocuri este înlocuit în măsuri proporționate cu roșul, bleu-ul sau marron-ul; negrul este exclus cu desăvârșire din coloristica acestui gen.

Expoziția doamnei Olga Greceanu aduce un curent nou, prin care compoziția și atitudinile stilizate, apar sub o formă evocativă și nu reprezentativă a unei realități evidente.

Mișcarea, gesticularea, dramatismul în genere, se relevă prin mănuierea abilității în aranjarea formelor. Nu lipsește însă nici sentimentul care este redat printr-o aleasă simplitate a liniei și coloritului compoziției.

MIHAIL GH. CONSTANTINESCU

AȘA ȘI AȘA...

DINTR'UN INTERVIEW AL D-LUI MIHAIL SADOVEANU „...nu-mi aduc aminte să-mi fi plăcut vreodată, cece am scris. Nu-mi plac volumele mele. Sînt mai ales multe dintre primele mele lucrări în care nu mă mai recunosc de loc...”

„Imi plac toți scriitorii tineri cari păstrează tradiția... Natural, nu-mi plac unii scriitori cari își închipuiesc că literatura începe cu ei...”

„...acest roman nu este decât unul dintr-o serie care are drept început *Neamul Șoimăreștilor* și drept sfârșit *Venia o moară pe Siret*...” Intre aceste două în tră: *Șoimii*, *Zodia Cancerului* și altele pe care le votu mai scrie...”

IARAȘI TRADUCEREA „VIETII NOUI” Trec peste execuția tehnică într'adevăr clasică și reproduc din „introducere” următoarele modele de exprimare românească:

„In acea parte a cărții amintirii mele, dinaintea căreia puține fapte s'ar putea ceti, se află o rubrică ce spune...”

Și apoi:

„Sub această rubrică găsesc scrise aceste cuvinte pe cari am de gând să le transcriu în această cărțuică, și dacă nu pe toate, cel puțin înțelesul lor.

Autorul unei asemenea traduceri se numește... J. Leonard.

POETUL AL. MACEDONSKY este reardis cu evlavie, în paginile „Flamurei” dela Craiova, sub semnătura poetului Al. Iacobescu. După o interesantă schiță biografică, se analizează cu pricepere operile mai de seamă ale recretatului poet care „și-a risipit viața între ură și ideal”.

In acelaș număr: „Epitaf pentru pămantul meu” al d-lui R. Gyr; o duioasă „poveste” semnată Leonard Divarius.

Cronica — bogată și variată.

MIHAIL LUPESCU, cunoscutul folclorist care seamăna „ciudat cu Ion Creangă și la chip și la suflet” și „a luat parte la întemeierea revistelor: Sezătoarea, Ion Creangă, Miron Costin și Vestitorul satelor”, necrutându-și niciun sacrificiu de niciun fel, pentru succesul acestor publicații, care sunt acum temelgia tuturor studilor de folclor — formează obiectul unui articol de fond semnat de d. G. Tutoveanu în revista „Scrisul nostru” (8—9). Justă și duioasă caracterizarea acestui credincios al sufletului românesc:

„Crescut în atmosfera de basme, cânturi, cântece și snoave, dela clăcile unui sat din ținutul Fălăucenilor, el a fost încălzit toată viața de o dragoste neînfrântă pentru bogăția sufletească a țărânilor noastre, i-a închinat, fără nici un preț, toate puterile lui de muncă...”

„Întelevător adânc al literaturii populare, el păstra neatins în culegerile-i de folclor și fantazia, și avântul, și humorul specific acestei literaturi, pe cari mai toți folcloristii de profesie nu le pricep și nu le pot reda”.

Negreșit că lectura uncr. asemenea pagini, astăzi, nu poate fi decât folositoare.

toare. Ce păcat că tocmai cei ce ar avea nevoie să și le asimileze — le ocolesc.

Celelalte colaborări locale — dar onorabile.

Cronica — unecri: prea generoasă.

„PROLOGUL” colaboratorului nostru Horia Furtună, ne amintește, prin d'feritele lui pasagii pe autorul poemului „Lunei”, al lui „Aghiută” și „Făt Frumos”.

Redăm pasagiul cel mai mișcător:

In serile de vișor, prin geam vedea norodul

*Cum Vicleimu-aduce Isusul și Irodul,
Poveștile de clăd, poveștile de steu
Trăiau în vis ca'n teatru — iar ziua când*

*Pe umeri Sân-Vasile își potrivea 'n frig
burca
Ș'n sat rdeau Vasilca, Brezoaia, Capra,
Turca.*

(Ad. lit. 466).

DIRECTOR DE TEATRU se intitulează spirituala navelă umoristică pe care colaboratorul nostru, d. I. Dongorozi, o publică în ultimul număr (8—9) al „Ramurii”-lor. E povestea rlină de amărăciune a unui asemenea demnitar de provincie numit la nemereală și pus în tristă situațiune de a nu se putea achita. Bine prinsă mentalitatea provincialului care face politică.

BEATRICE CENCI — drama lui Shelley, în traducerea d-lui Al. Iacobescu, continuă să fie publicată în „Propilee literare”. (No. 4—7).

VECHILE CADRE continuă să se manifeste cu acelaș sinceritate și cu destulă tinerețe. E vorba despre d. Cincinat Pavelescu, autorul a 4 strofe melancolice „Sinholul neantului” publicate în ultimul număr al „Ecoului”.

Sunt momente de fericire, oaze care ne fac să uităm pustiuul saharian al poeziei românești sau plantațiile ei de carton.

ARTA ȘI POLITICA e titlul unui articol pe care d. I. G. Duca, nefindocios cu toată competența, îl publică în ultimele numere ale aceeaș publicațiuni. Ideia fundamentală pare a fi următoarea: arta și politica nu pot decât să se apropie, aceasta și ca o „caracteristică” a vremurilor noastre de a contopi, într'o sinteză supremă, toate manifestatiunile activității omenești, căci: „azi, hotarele au căzut, privilegiile au dispărut, domeniile activității omenești, se apropie unele de altele, se influențează reciproc, omul, tinde universalizarea și armonizarea tuturor cunostințelor și tuturor însușirilor sale intelectuale...”

DINTR'UN NOU INTERVIEW al d-lui M. Sadoveanu:

„Scriitorul din Apus care, ... găsește o limbă pe deplin formată și un bogat patrimoniu de valori morale, în mod fatal trebuie să fie superior scriitorului nostru care... trebuie să creeze totul. Dar el are și alt mare avantaj, nu se epuizează atât de curând, fiindcă, pentru zămislirea unei opere, el are nevoie de mai puține eforturi...”

Despre literatura nouă:

„O literatură, ca să existe, trebuie să aibă la bază talentul, indiferent de crezuri sau mode literare. Pentru mine nu există literatură nouă, ci literatură scrisă cu talent... și literatură scrisă, pentru epătarea mulțimii, literatură care, nefind opera talentului, nu-i literatură”.

Literatură națională?

„Literatura cu tendință e simplă gazetărie. Literatura nu trebuie să fie o glînda sufletului unui popor fără nicio altă picepere. Literatura noastră... trebuie să-și păstreze caracterul ei etnic care s'o individualizeze în ansamblul literaturii universale”.

Prototipul românesc, „este un amestec de pătrunzător umor în formă desăvârșită îl avem în literatura populară, dar îl avem și în... onerele lui Eminescu, Caragiale, Creangă”.

(Adev. lit. 24/XI. 929).

MARTIAL, cunoscutul poet și epigramist latin, formează obiectul unei interesante cercetări semnate de d. I. M. Marinescu. Ni se comunică momente interesante d'n viața poetului și, ici colo, unele epigrame minunate traduse. Iată două din acestea:

*Mosicara din Nomentum,
Măntrebi ce-mi aduce, Line?
Ea-mi aduce doar atdă;
Că nu te mai văd pe tine.*

Sau

*Pentru-a rade pe Lunercus
Bărbierul se căsnește,
Dar o falcă pân' să-i radd,
Pe cealaltă păr iar crește.*

Ne gândim: nu se poate prezăti o traducere românească mai completă a onerei lui Martial (D. I. Marinescu lucrează oare la ea? Cele câteva exemple ne îndreptătesc s'o credem și s'o asteptăm. Lucrul ar fi de mare folos, la noi unde se stie atât de puțin, se citește și mai puțin latineste, iar adevărații epigramisti se ivesc atât de rar, maior'tatea vânând spirite de suburbie sau calambururi cu efect mărginit.

P. I. P.

FAUST ÎN ROMĂNEȘTE. Destinul nostru colaborator dl. Ion Fotă, a terminat traducerea celebrei tragedii a lui Goethe, *Ifigenia în Taurida*, după o muncă onorabilă de mai mulți ani. Se stie că această tragedie are pentru artiștele germane în ce privește consacrară aceeași însemnătate, ca și Phedra lui Racine.

Traducerea este în versuri albe și în forma originalului, care imită tragedia greacă.

Mai amintim că dl. Ion Fotă a tradus din original faimoasele tragedii ale lui Eschil: *Prometeu înălțat și Persii*, într'o formă impecabilă, în ritmul originalului și într'o limbă de o măreție, admirabilă de cunosători.

Niciodată limba românească n'a fost supusă unui jug nobil de disciplină clasică și de sublimă infiripare ca în aceste traduceri, modele de limbă românească.

S. N.

Literara

O seama de cuvinie

Tristan Bernard e foarte mândros. Într-o zi fiind invitat la masa într-o familie modestă, toate rudele gazdei tuaseră loc în jurul ei, ca să prânzească în tovărășia marelui scriitor.

Ca fel de mâncare deosebit, gazda avea la masă un pui „en casserole”. Puiul era foarte mic, mai ales în proporție cu numărul mare al invitaților.

— Ei bine, scumpe Maestre, spuse gazda uăresându-se lui Tristan Bernard, cum găsiți acest pui?

— Să vedeți, puiul acesta e foarte apetisant, dar pare că are de spus ceva...

— Are de spus ceva?! Ce anume?

— Ia uitați-vă bine la el, nu vi se pare că spune: „Ce, de lume e la masă, ce de lume!”

Un prieten reproșa lui Erasme că nu mănâncă post în Vinerea Paștelui. Erasme îi răspunse:

— Să vezi, am sufletul catolic, dar stomacul meu e de ateu!

Un bancher bogat, fost ministru al Artelor pe vremea lui Napoleon al III-lea, ținea cu orice preț să aibă în galeria sa de tablouri o pânză de Eugen Delacroix. De aceea, chemă pe marele pictor și îi spuse că îl va plăti cu o sumă regală.

— În ce privește subiectul, adăugă Ministrul, ias aceasta la inspirația d-tale. Același lucru și cu dimensiunile tabloului care rămân la latitudinea d-tale. Singurul lucru ce doresc, e să am un tablou de d-ta... Sper că nu voi avea nici un fel de neînțelegere!...

— Sper și eu, răspunse pictorul zămbind.

— Totuși ași avea să-ți fac o observație și te rog să-mi faci și mie un hatâr!

— Cu toată plăcerea, ce anume?

— Fii bun și schimbă-ți maniera pentru tabloul pe care îl pictezi pentru mîine!...

Un amator, comandase pictorului Lantara un tablou care trebuia să înfățișeze interiorul unei mănăstiri. Lantara, fiind peisagist, nu știa să picteze figuri, de aceea pânza lui reprezenta interiorul mănăstirii fără nici un călugăr.

Cumpărătorul îi spuse:

— Uite ce este, domnule Lantara, tabloul d-tale e foarte frumos, are mult pitoresc, dar nu văd nici un călugăr!...

— Păi, să vedeți, călugării, la ora când am luat eu schița, erau tocmai în biserică, la slujbă.

— Atunci, știți ce, replică, șiret cumpărătorul, am să cumpăr tabloul când se termină slujba și când o să iasă călugării din biserică!...

bazar

SOVIETELE AU DECLARAT RĂZBOI... CRĂCIUNULUI

O telegramă primită din Moscova ne informează că Uniunea Ucrainiană a ateilor a pornit o susținută campanie contra Crăciunului. La Kharkov a apărut de curând un nou ziar intitulat: „Ateii războinici” care a și ajuns la un tiraj de o sută de mii de exemplare. Spre a dovedi că proletariatul ia o parte activă în această mișcare anti-religioasă, oficiosul ateilor scrie că lucrătorii din mai multe orașe au declarat, din proprie inițiativă, că sunt dispuși să cedeze salariile ce li se cuvine în zilele de Crăciun pentru fondul propășirii industriale a Sovietelor. Același ziar pretinde că și țărana ar fi însuflețită de aceeași pornire contra bisericii, hotărând în multe părți ale Rusiei să închidă bisericile și să dea clopotele la topit pentru a fi transformate în obiecte de utilitate casnică.

„Mitul religios dispare” scrie „Pravda” într-un articol intitulat „Război contra religiei”. Autorul articolului adaugă însă imediat că se recomandă exercitarea unui control asupra grupurilor de lucrători și colonilor de muncă pentru a împiedica să se oficieze slujbele religioase în taină și pentru a demasca congregațiile clandestine.

„Pravda” propune ca în ziua de Crăciun să se răspândească în toată țara misiuni de ateii în scopul de a strânge semnături în vederea închiderii bisericilor, și interzicerii de a mai trage clopotele. În scopuri de propagandă antireligioasă, comitetul central al Uniunii Ateilor a publicat două cărți: Una este intitulată: „Campania antireligioasă în orașe”; cealaltă: „Campania antireligioasă la sate”.

Comitetul central al sindicatelor muncitorești a dat un ordin prin care impune lucrătorilor să mănânce în ziua de Crăciun, cerându-le să facă cotizații pentru a se construi un număr de tractoare care vor fi botezate cu numele de ateu. Zilele trecute postul de radio dela Moscova a emis o conferință în care se arată că scopul principal al Uniunii Ateilor este acela de a obține un decret de închidere a tuturor bisericilor, sinagogilor și moscheelor.

Conferințiarul a afirmat că azi se mai pot încă face slujbe religioase în unele ținuturi sovietice și în încheiere declară că războiul Sovietelor contra religiei ar fi privit cu cea mai mare simpatie de clasele muncitorești din întreaga lume!

CONSTANCE TALMADGE NU MAI FILMEAZĂ

Celebra vedetă a ecranului, Constance Talmadge, a luat hotărârea de a renunța la arta mută, retrăgându-se pentru totdeauna din industria cinematografică. Această hotărâre a renunțării „stele” a ecranului a fost adusă la cunoștința presei, și e pusă în legătură cu ultima căsătorie a Constanței Talmadge, care e azi soția bogatului bancher din Chicago, Townsend Netcher.

caricatura zilei

NENOROCOS...

— Nu ți-e rușine să ceri pomană?
— Ah! Doamnă, ași fi preferat să dau, dar norocul a fugit de mine.

SENSIBILITATE

— Dacă vă temeți de paraziți...
— Oh! Nici nu e vorba, am pielea așa de sensibilă!...

DEFECT

— Cum nu vezi cu un ochi?
— Exact! Cu dreptul din cauza monochului, care mă jenează...

(Dimanche illustrée)

Pagini uitate

O D A T Ă!...

de EM. GĂRLEANU

Ce frumoase erau zilele de Crăciun odată! Cum așteptam, Doamne, să cadă cele de pe urmă frunze din grădina lui Vodă Sturdza, să contenească picăturile reci de ploaie, și să se acopere cerul cu norii cenușii, buclaji ca lâna, din care aveau să se coboare, liniștiți, fulgii în foieți de ninsoare! În ziua când iarna pornea să cearnă, puzderie, de sus, știam că se scutură floarea albă a unei primăveri cerești:

— Unde or fi copacii ceia, mamă??

— Departe, draguță, tocmai după nori!

Cât ai clipi din ochi, șesul Copoului se învălia în pânză albă de sărbătoare. Toți erau bucușori; numai grădina lui Vodă, din fața casei noastre își tremura ramurile ca de frig. — mi se părea că-i tare măhnită.

Cum venise omătul, cât n'ai gândi, venea și Crăciunul.

— „Știi tu ce e mâini?” mă întreabă mama.

Cum să nu fi știut, dar făceam că-mi răspundea atât de dulce glasul scump ce parcă-mi aburia fața:

— „E ajunul Crăciunului, puile”. Și mă săruta.

În seara aceea mă culcam de vreme. Închideam ochii strânși-strânși, doar voi adormi; dar ei se deschideau cu încetul, se făceau mari, și privirea întâlnea luminița de aur a candelii, din fața pătișorului. Mare ciudă aveam pe candelă în noaptea aceea! La urma urmei mă hotărâam să stau treaz. Atunci, de după îmbrăcămintea de argint a sfântului Neculai, mi se deslușia chipul senin al bătrânului: îmi surădea, iar cele trei degete împreunate mă binecuvântau...

Adormiam târziu, târziu...

În ajun porțile erau lăsate deschise în larg; umbrau colindătorii. Mult ni-au mângâiat copilăria glasurile ușoare, subțiri ca clichetul unor clopoței de argint, ale copilașilor colindători: „Florile dalbe!”

La fiecare rând mă duceam la fereastră, mă lipiam de mama care îmi puneă mâna pe cap, cu degetele pe frunte; așa ascultam melodia duioasă ce povestea nașterea Mântuitorului.

Pe colindători îi plătiam eu; le dădeam gologani noi, strălucitori ca jăratecul.

În fundul ogrăzii noastre, într-o casuță, stăteau: mătușa Smaranda, — slugă bătrână, credincioasă; bărbatul ei, — moș Toader, — și în copilă, mai de-o vârstă cu mine — Petrache, îl creșteau de suflet. Cu Petrache răscoliam toată grădina, ridicam omătul cu picioarele de parcă viscolia.

Așa îngrijia și văruia, mătușa Smaranda, căsuța ceea, că iarna nici nu o deosebia de nămeți ce se îngrămădeau în-

tr'acolo. Numai pe hogeag flutura, ușor, caerul albastru de fum...

Îmi amintesc: era într'un Ajun; privind famul cum izvora de-asupra acoperământului căsuței, mi se făcu dor de Petrache: „Ce-o fi făcând oare?”

— Mamă, hoi la mătușa Smaranda.

— Haidem.

Și-a pus mama un șal pe spate, a umplut un săculeț cu smochine, stafide, migdale, — cu de toate, și-am pornit. Parcă-i văd Măucea. Din mijlocul măsuței joase, se împrăstia mirodenia cimbrului presărat pe friptură. Mătușa Smaranda s'a sculat repede; moș Toader mai stângaci a răsturnat scăunașul când s'a ridicat; Petrache aleargă lângă mine. Nu știu cum, dar și mama era stingherită; se înroșise și nu isbutia să verse pe masă bunătățile din săculeț.

— Mă lertați... Mătușa Smaranda... uite

am venit să vă urăm și noi sărbători ferice! Și glasul mamei tremura așa cum de multe ori l-am auzit pe urmă. Bătrânii, fără să poată scoate o vorbă, îi sărutară mâinile. Pe Petrache l-am sărutat eu.

Era atâta seninătate în odăița ceea!

S'a ruinat casa în care am ascultat cele dintâi colinzi, și totuși o văd încă; s'a dărâmat căsuța albă; au murit și bătrânii, și Petrache, și parcă tot îi zăresc la măsuța lor, deasupra căreia flutura mirodenia de cimbru; s'a stins de mult surăsul duios, fermecător al mamei, și tofuși el e raza ce se strecoară până la mine, deși topește strălucirea în lacrima ce mi-a căzut din ochi. Doar fulgii se cern aveau, liniștiți, ca și atunci... Nu se aud la fereastră „Florile dalbe?”

FLOAREA LACRIMILOR

Porunci se Irod; dela un capăt la altul al Betleemului mișunau călăii. Fierul săbiilor se păta de sângele copiilor nevinovați. Mamele își sfășiau sânul care îi hrănise; înnebunite de durere strângeau la piept păpuși de sdrențe și strigau:

„Mi l-ați luat pe unul, acum am altul!”

Din fundul palatului Irod n'auzea gemetele de durere, nici scrâșnirile de furie, nici suspinele de desnădejde. Dar Irod credea că printre copii uciși fi-va și cel a căruia naștere cei trei crai dela răsărit o vestiseră.

În vremea aceasta Iosif străbătea pustiuul, ducând de căpăstru asinul pe care călătorea Maria cu Isus în brate.

Fugeau de urgie.

Spaima îi gonea; arșița le topia puterile, nădejdea îi chema.

În miezul zilei soarele prăjia nisipul, asinului i se muia ră genunchii. Iosif îl opri o clipă, ajută Mariei să se scoaie și o stătu să se odihnească vre-o câteva clipe la umbra rară a unor spini.

Maria se așeză jos să hrănească pruncu: Iosif rămase în picioare, cu privirile la copil; iar asinul se apropie, adormecând cu botul umed spre fecioară, ca și cum ar fi muros și el izvorul laptelui binefăcător.

Pruncu suga dormind; îi era obrazul fraged; gura rumenă ca mărgeanul; de supt scufița albă părul galben ca aurul, ieșea aruncând parcă o cunună de raze de jurimprejurul capului.

Și cum îl privea, ochii Mariei se umedziră. Ce le făcuse copilul oare? Cu ce le greșise?

De ce-l prigoniau?

Ridicându-și privirile Maria, și le țintii în zare. De colo, departe, ele întâl-

niseră o vedeneie grozavă. Muma tresări din adâncul măruntaielor ei și, fără să spuie un cuvânt, izbucni într'un plâns sfâșietor.

Căzând pe obrazul copilului lacrimile fierbinți îl treziră. Zăbind, Isus își duse atunci mânuța la obrazul mamei. Iar Iosif o întrebă:

— De ce plângi tu, Marie?

Femeia nu răspunse, dar fiindcă nu avea cu ce să-și ștergă lacrimile, luă scufița copilului, și-o duse la ochi.

Într'un târziu, când să plece iar la drum, Maria văzu că scufița îi udă de lacrimi. Și căutând, zămi tulpina uscată a unui spin și puse scufița în vârful ei să se usuce.

Iosif mângâie asinul, ajută apoi Mariei să se ridice, dar când Maria se întoarse să ia scufița, rămase locului nimită; tulpina spinului se prefăcuse în lujer verde, și'n locul scufiței strălucitoare o floare albă ca zăpada, deschisă ca un potir de cristal.

Și pruncu iar zămbi; iar Maria lăsă pe Iosif să potrivească înainte căpăstrul asinului, și ni-i spuse nimic despre floare, de teamă să n'o rupă.

Și plecară.

Maria își desfăcu părul, care parcă luase ceva din mireasma neasemănată a floarei, și feri capul lui Isus în umbra lui...

Și de atunci până astăzi *crinul* culege în potirul floarei lui, cele dintâi lacrimi de rouă ale dimineții.

EM. GĂRLEANU

Carti redactate în extrase

VIATA TITANULUI BEETHOVEN

de EDOUARD HERRIOT

Urișe descătușare a spiritului de legile trecătoare ale trupului, a fost întreaga existență a lui Beethoven. Esența vieții a fost, pentru el, muzica, în care a transpus toată neliniștea temperamentului său poetic.

Edouard Herriot ne reflectează în lucrarea de față, imaginea acestui creator neîntrecut, cu o artă cum rar s'a văzut la autorii de biografii române.

(Editura libr. Gallimard)

Într-o frumoasă zi de vară romană, orașul Bonn apare ca o insulă de piatră în mijlocul unei imensități de verdețuri. Cu toate că orașul se transformă încetul cu încetul, el a păstrat liniștea sa bătrână și în seminătărea grădinilor sale, farmecul genitului său.

În castelul electorilor este înstatată Universitatea, care absoarbe aproape toată activitatea din locurile acestea: ea populează străzile cu studenții săi, mândri de caschetele lor de culori diferite. Aici în a doua jumătate a secolului XIX-lea va veni să lucreze fiul unui păstor saxon, care, pentru a interpreta personajele helenismului, va evoca țara depărtată și albastră unde se mișcă frumoasele și liminoasele divinități. Orașul Bonn păstrează încă, în afară de urmele pașilor lui Frederic Nietzsche, și mormântul lui Robert Schumann. Poarte aproape de aci, la Endenich, în casa de sănătate a doctorului Richartz, a murit el la sfârșitul lui Iulie 1856, după câțiva ani mizerabili.

Familia lui van Beethoven vine din Flandra. Ea aduce în această societate electorală, imaginea Malin-ului, a Anvers-ului și a Louvain-ului, Ludwig bătrânul se născuse la Malinès în 1712 și fusese admis la școala de coruri a bisericii metropolitane din Saint-Rombaud. După aceea intrase în serviciul catedralei din Liège, ca bas-cântăreț. Către 1733 se instalează ca muzicant al Curții la Bonn și aci se căsătorește cu o tânără fată de 19 ani, anume Maria Josepha Poll. Este epoca lui Clemens, cel fastuos. Comedianii și cântăreții din toate țările alegău pentru rafinamentul artistic al prințului Fiul al doilea al lui Ludwig, Iohann va deveni și el, deasemenea muzicant al Curții, foarte rău retribuit, după capriciul tradiției. El se căsătorește cu o tânără văduvă, Maria Magdalena Keverich, fiica unui bucătar șef. De această dată, femeia merită atențiunea cea mai mare, prin grija cu care — cu toată sănătatea ei subredă — știe să conducă menajul.

Iohann este brutal, autoritar, și beat. Din șapte copii ai lor, patru au murit puțin după naștere. O adevărată generație de alcoolici. Copilul care a fost botezat la 17 Decembrie (și care este genialul muzicant) își datorește calitățile sale de sensibilitate, înclinațiunea sa către duioșie și amorul pentru familia sa, nu acestui monstru, cât mai ales bunul cuiui său, bătrânul muzicant flamand și mamei sale, Maria Magdalena, servi-

toarea. Mai târziu, în al șaselea caz de conversațiune, el va da un suvenir foarte vag relativ la nașo sa mama Baums, buna vecină a lor.

Se discută cu foarte multă relativitate primele indicațiuni asupra lui Ludwig, el însuși. Iată, înaintea unui pian, un copil de patru ani, cu ochii plini de lacrimi, care este constrâns să repete la înfinit exercițiile sale. Se încearcă să se facă din el un virtuoz, ceea ce nu însemnează un muzicant. Bunul maestru al lui Ludwig cel tânăr a fost Tobias Pfeiffer, muzicant fantezist și nestabil. Alții îl succedară: fratele organist Wilibald Koch, claviștul flamand van Eeden.

În orice caz, se pare, nimic ordonat în instruirea lui muzicală, până în ziua când tânărul prodigios, care a urmat neregulat cursurile din Tiroanium și n'a reținut din cunoștințele elementare, de călă latină, găsește în Cristian Gottlieb Neefe, călăuza inteligentă și sigură, căreia îi va datora prima sa orientare. Neefe, este un om cultivat, un teoretician instruit.

Și astfel cunoștințele muzicale ale tânărului Beethoven au apucat calea cea bună, grație spiritului muzical al lui Neefe, care l-a îndrumat cu tot devotamentul.

Tinerete simplă și armonioasă! Odată mai mult orizontul începe să se lărgească, înaintea lui Ludowig van Beethoven, Viena, unde Electorul îi permite de a se duce în primăvara anului 1787, este Capitala lui Iosif II-lea și deasemenea este Capitala lui Mozart. Muzica acestuia încântă elita acestei societăți amabile, pasionată de teatru și de concert. Mozart avea 30 ani, Comprehensiunea pe care a exerditat aureola lui Mozart asupra lui l-a născut un timp orice imbold muzical. Stătea în acest imens pavilion muzical al Vienii ca și cel mai umil dintre spectatori și se închina înaintea idolului adorat care era Mozart.

Trebui totuși să părăsesc Viena pentru ca să vadă murind de frizie și poate, de durere, mama sa Maria Magdalena. Mama lui Weber va muri de aceiași amarăciune. Mizeria se cuibărise în locuința familiei lui Beethoven, o așa aprigă mizerie încât Beethoven fu nevoit să vândă vestimintele celei care fusese cea mai bună amică.

O vizită a lui Haydn la Bonn determină plecarea lui Beethoven. Licențiat a doua zi dela moartea prințului Nicolas Esterhazi, bătrânul Haydn se duse în Anglita. El este condus acolo de violonistul Iohann Peter Salomon, care aparține ordinului electoral din Bonn și care după un triumfal turneu de concerte, se instalase la Londra unde se produsese ca solist la violină, quartetist și șef de orchestră. Haydn reprezintă o generațiune anterioară cu mult celei căreia aparține Beethoven. Din Bonn, el conservă mai mult decât niște simple amintiri. El a publicat o primă serie de opere muzicale. Fapt remarcabil: acest muzicant care a încercat atâtea piese scrise pentru scenă, îndrăznește să scrie teatru. El se consacră muzicii pure.

Prod'homme a aranjat catalogul producției sale. În 1783, după noui variațiuni asupra unui marș de Dessler și o fugă pentru orgă, Beethoven compusese deja, trei *quatuors* pentru „p'an, violină, violă și basso”; către 1785 un *Concert în re major*, pentru piano și orchestră și douăzeci și patru variațiuni pe tema *Venni Amore*; apoi multe *lied-uri* și *versuri* dedicate Eleonorei Brenig, prima sa elevă. Astfel, cu toate eforturile istoricilor specialiști, prima perioadă a vieții artistice a lui Beethoven rămâne încă, într-o bună parte, rău cunoscută. Ceea ce este sigur, e că el s'a exersat în variațiuni, în sonate și cu toate influențele pe cari le-a suferit, în mod conștient și inconștient, personalitatea sa apare într-o înclinare către melodie, într'un gust adoptat pentru expresie, cu alternanța, așa de sensibilă în toată opera sa posteroară, a sentimentului de tristețe și bucurie, în sinceritatea unui patetic încă discret. Nuanța care îl separă de Mozart se observează. Sonatele din 1783 nu sunt încă decât exercițiile unui copil: câteodată, se observează acolo și suspine. Mai multe din ideile cari se schițează în aceste prime producții vor reapare în compozițiile viitoare. La *Cantate* conține nu numai indicațiuni care vor fi redate în *Fidelio* dar și tema care va fi regăsită mai târziu în simfonii *Sinfonici a noua*. Nimic nu rezumă și nu definește mai bine pozițiunea lui Beethoven când pleacă pentru Viena la sfârșitul anului 1792, decât acest bilet al lui Fischenich pentru Charlotte von Schiller:

Vă trimet o compozițiune a lucrării la *Fuerbach* și aş dori să am opiniunea dv. Este datorită unui tânăr de aici al

cărui talent muzical va deveni celebru și universal".

Beethoven se instalează la Viena la începutul iernii din 1792, câteva luni după somptuoasa încoronare la Frankfurt a secolului și durului François II care urma să domnească patruzeci și trei de ani asupra poporului austriac. Era tocmai în timpul războaielor cu Napoleon, împotriva căruia se uniseră toți suveranii lumii ca să-l ingenucheze. Dar din păcate era tocmai în culmea gloriei acestui mare general al omenirii. Marea rapsodie a războiului era imposibil să nu tenteze și pe inflăcăratul nostru muzicant. Astfel Beethoven compune mai multe imnuri naționale în cari strigătul de revoltă se îmbină cu caldă și duloasă evocare a erasmului lupiatorilor. Nimic nu poate fi mai mișcător decât aceste frumoase pagini de muzică și poezie cari conlucrează împreună pentru îmbinarea aceluși sentiment artistic etern și general. Și din acest punct de vedere Beethoven se apropie de Novalis, poetul german. Dar din această apropiere poezia nu poate decât să piardă. Căci orga melodioasă a lui Beethoven poate să miște mai mult simțul estetic decât poezia genială a lui Novalis.

Este ceva la Beethoven care seamănă foarte bine cu un sentiment nou care s'ar putea numi: *voluptatea durerii*. Calitatea pateticului ține de desăvârșirea acestui suflet așa de sincer, așa de concentrat. Dacă am fi tentați să cunoaștem omul, nu am fi recompensați, pentru că l-am găsi cast, rezervat, armonios până și cu violență. Cu el, inspirația nu suprimă tehnica, dar o domină pe aceasta din urmă. Nu există artă mai degajată de elementele materiale. Dar puterea de creație propriu zisă, a lui Beethoven începe abia cu simfonia doua, intitulată: *Eroica*, dedicată unei femei în care sperase mult, dar care s'a măritat cu un altul. Aici se exaltă tinerețea și optimismul sincer al vieții. Dacă la urmă o ușoară undă de tristețe întunecă puțin cadrul simplu și cald al acestui optimism exagerat este regretul cel mare al Maestrului de a nu-și fi putut realiza unicul, superbul și mântuitorul lui vis de iubire. Terminarea acestei compozițiuni uriașe avu loc în primăvara anului 1804. Câmpul de acțiune se mutase iarăși pe frontul lugubru și vijelios al războiului. Era tocmai în timpul când Beethoven compunea pe libretul lui Bouilly această minunată operă muzicală care se numește *Fidelio*. Iarăși același decor tragic al războiului abia deslănțuit; din nou același patetică și vibrantă chemare pentru apărarea țării și același spirit de jertfă divină. Și centrul de gravitațiune al acestui Teatru Etern era tot Napoleon al cărui sceptor îngrozise toată lumea, așa numită civilizată.

Simfonia războiului, exaltarea sentimentului de datorie sunt leit-motivele acestei grandioase epopei. Rând pe rând, după aceea urmară la scurte intervale celelalte simfonii și sonate cari avântă urechea subțilă la amatorului de muzică superioară, până la celebra și culminanta *Simfonia a noua*, grandioasa capo d'operă beethoveniană. Toată viața sa Beethoven se arăta foarte preocupat de progresul moral. Tânăr încă, în plină forță a celor treizeci de ani, el exprimă doctorului Wegeler dorința de a reveni o zi în patria rhenană, aproape pe eșarfa albastră a Rinului, mai mare decât plecase la început. În centrul moralei sale, o dragoste sinceră pentru umanitate, duioșia pentru cei săraci și nenorociți. Cu toată starea mediocră, el lucrează pentru cei cari suferă. Autorii cei mai preferați ai lui, pe cari i-a immortalizat în operele sale nepieritoare, au fost Schiller și Klopstock, etc. De la Schiller împrumută pretutindeni, pentru a immortaliza *L'Hymne à la Joie*, publicat în 1795. În al doilea cântec din *Thal a*,

Situația fizică a sa mergea din ce în ce mai rău. Beethoven se gândi, în anul 1819 să plece pentru Anglia. Se înțelege rațiunile pentru cari voia acest lucru. Dar împrejurările l-au silit să se retragă într'un colț retras unde și-a purtat aceeași nedesmințită dragoste pentru frumos și simplu. Evenimentele cari urmară au fost sărace în conținut puternic. Numai concertul din 7 Mai 1824 aduse un nou avânt inspirației lui Beethoven, unde se cântă multe din operele maestrului cu cea mai mare exactitudine și pasiune de către Karl II., elevul acestuia. Succesul din ce în ce mai crescând al lui *Fidelio* îi dădu lui Beethoven noi îndărmări pentru teatru muzical. Mulțimea entuziastă și nebună aclamă viguros pe *Maestra*. Dar el închis în lumea creațiunii sale nu prețuia aceste recunoașteri unanime, căci el nu scrisese pentru ea, ci pentru a-și potoli focul launtric care îi mistuise toată tinerețea.

Din acest moment care marchează cel mai culminant punct unde ajunsese geniul creator al lui Beethoven, începe perioada de slăbire a forțelor sale fizice.

SFARȘITUL

În luna August din anul 1826, Karl voi să se sinucidă, din disperare de a nu fi reușit la examenele sale, dacă trebuie să credem pe Schindler. Sosind la Baden, el urcă pe ruinele din Ranheustein și își trase două focuri în cap, iarăși să se plângă de alt rău decât de o ușoară amețeață. Se transportă rănitul la spitalul general din Viena. Scandalul fu mare: poliția și justiția interve-

niră. Beethoven eră în numele aceluși principii pe cari nu le dezavuase niciodată.

Dar starea sa se înrăutățise și îi mergea din ce în ce mai rău. Prietenii lui defilau la căpătâul bolnavului și își exprimau cele mai sincere urări de sănătate. Beethoven nu înceta să-și transcrie această inspirație târzie. Mai mulți editori îi cerură pe rând manuscrise pentru noile colecții cari trebuiau să apară în acel timp. Pe măsură ce inevitabilul se apropia, creștea și nervozitatea și exasperarea lui Beethoven. Nu mai îngăduia nimănui să-l viziteze: certa pe cei din jurul său și în special pe Karl și pe fratele său. Doctorii se arătau destul de entuziaști la început. Dar entuziasmul le scădea fulgerător cu cât înainta boala.

Hummel veni să-l vadă și-l găsi sculat dar încă neras. Beethoven se certă și cu acesta cum se certase cu alții.

Moartea îi surăse la început calmă și apoi din ce în ce starea sufletească i se turbură. Sfârșitul și-l dădu în mijlocul unei agonii lente și brusce. Era ultima melodie pe care o scria cu suferințele sale.

Dintr'un sentiment de delicată justiție, Austria voi să asocieze prestigioasei memorii a lui Beethoven și amintirea lui Grillparzer: o sală, plină cu portretele sale, din toate vârstele îi fu rezervată în Expoziția din Rathaus.

Prin Beethoven Germania a aspirat la liberarea ei națională. Spiritul revoluționar era în el și îi inspira contraneliștii o ardere așa de generoasă rațiunii de a demasca ridicolul și aberația tuturor despotismelor. Credința sa în triumful păcii care trebuia să lăcuiească națiunile și toate rănile războiului, fac din el o figură mare din galeria pacifiștilor. Dar mai presus de toate acestea Beethoven tronează toată muzica contemporană fiindcă a știut să elimine din inspirația sa toate motivele trecătoare, toate lacunele evidențiate la început. Geniul muzical al celui care a fost Beethoven va predomina toată istoria muzicii. Va fi ca un sfînx uriaș pe lângă care Sfînxul din Egipt ar fi un pigmen, unde toate spiritele nobile își vor răcori sufletul încărcat și vor sorbi adevărata, unica și desăvârșita licoare a artei: MUZICA.

N. CAR.

